

Rapporter från riksdagen 2025/26:RFR23

Försvarskommittén FöU och Kulturkommittén KrU

Försvars- och kulturkommitténs offentliga sammanträde om kulturens roll i kris och krig

Försvars- och kulturutskottens
offentliga sammanträde
om kulturens roll i kris och krig

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-7915-207-9 (tryck)
ISBN 978-91-7915-208-6 (pdf)
Tryck: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2026

Förord

Försvarsutskottet och kulturutskottet anordnade torsdagen den 21 maj ett gemensamt offentligt sammanträde för att hämta in kunskap om kulturens roll i kris och krig. Vid sammanträdet deltog bl.a. representanter från myndigheter, kulturinstitutioner, vetenskapssamhället samt det fria kulturlivet.

I det följande redovisas programmet, en utskrift av de uppteckningar som gjordes av anföranden, panelsamtalet och frågestunden samt talarnas bildpresentationer.

Stockholm i juni 2026

Peter Hultqvist
försvarsutskottets ordförande

Mats Berglund
kulturutskottets ordförande

Josefin Grennert Johansson
kanslichef, försvarsutskottet

Carin Khakee
kanslichef, kulturutskottet

Innehållsförteckning

Förord 3

Program 5

Deltagare..... 7

Uppteckningar..... 12

Bilaga

Presentationer 50

Program

Försvars- och kulturutskottets offentliga sammanträde om kulturens roll i kris och krig

Torsdagen den 21 maj 2026 kl. 9.00–12.00

Riksdagen, Andrakammarsalen

9.00–9.05	Sammanträdet öppnas
Peter Hultqvist (S), försvarsutskottets ordförande
9.05–9.20	Kulturens roll i kris och krig
Anna McWilliams, docent i arkeologi och forskare vid
Totalförsvarets forskningsinstitut
9.20–9.30	Vad är det vi försvarar?
Fredrik Peedu, kommunikationsdirektör och flottiljamaral,
Försvarsmakten
9.30–9.40	Det civila samhället och kultur som motståndskraft
Anna Starbrink, överdirektör, Myndigheten för civilt försvar
9.40–9.50	Kulturarvets betydelse för att långsiktigt stärka ett öppet
och motståndskraftigt samhälle
Susanne Thedéen, riksantikvarie, Riksantikvarieämbetet
9.50–10.00	Informationspåverkan och samhällets psykologiska
försvarsförmåga
Magnus Hjort, generaldirektör, Myndigheten för psyko-
logiskt försvar
10.00–10.15	Paus
10.15–10.25	Utblick mot Finland: kultur och mental kriställighet
Gunvor Kronman, verkställande direktör, Hanaholmen
10.25–10.35	Kulturen som mjuk makt
Madeleine Sjöstedt, generaldirektör, Svenska institutet

- 10.35–10.45 **Perspektiv från Ukraina (engelska, tolkas)**
Serhii Pohrebyskyi, konstnär
- 10.45–11.05 **Pannelsamtal**
Susanne Thedéen, Riksantikvarieämbetet
Gunvor Kronman, Hanaholmen
Fredrik Peedu, Försvarsmakten
Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut
Samtalet leds av Malin Danielsson (L), kulturutskottets vice ordförande
- 11.05–11.55 **Frågor från utskottens ledamöter**
- 11.55–12.00 **Sammanträdet avslutas**
Mats Berglund (MP), kulturutskottets ordförande

Deltagare

Medverkande

Totalförsvarets forskningsinstitut

Anna McWilliams

Försvarsmakten

Fredrik Peedu

Myndigheten för civilt försvar

Anna Starbrink

Riksantikvarieämbetet

Susanne Thedéen

Myndigheten för psykologiskt försvar

Magnus Hjort

Hanaholmen

Gunvor Kronman

Svenska institutet

Madeleine Sjöstedt

Konstnär

Serhii Pohrebyskyi

Inbjudna deltagare

Berättarministeriet

Dilsa Demirbag-Sten

Blue Shield Sverige

Greger Bergvall

Försvarsdepartementet, avdelningen för civilt försvar

Lena Martin

Försvarsmusiken

Roger Lodin

Konstnärsnämnden

Mika Romanus

Stefan Ahlenius

Kulturdepartementet

Christina Nylén

Elisabeth Björefeldt

Kulturrådet

Klara Tomson

Kungliga biblioteket

Karin Grönvall

Kungliga Operan

Karin Ancker

Länsmuseernas samarbetsråd

Ulf Dernevik

Länsstyrelsen i Skåne, nationell samordnare för skydd av kulturarv

Britta Roos

Länsstyrelsen i Örebro

Jonas Jansson

Länsstyrelsen i Östergötland

Kristi Ahlstrand

Länsteatrarna i Sverige

Ylva Nordin

Myndigheten för civilt försvar

Anders Eriksson

Jon Pelling

Linda Jäderskog

Myndigheten för psykologiskt försvar

Lina Karlsryd

Naturhistoriska riksmuseet

Pär Rådling

Regional Musik i Sverige

Max Låke

Riksantikvarieämbetet

Annelie Kurttila

Riksteatern

Dritëro Kasapi

Mireya Echeverría Quezada

Statens musikverk

Martin Sundin

Svensk Scenkonst

Mikael Brännvall

Svenska institutet

Kurt Bratteby

Svenska Unescorådet

Maria Wilenius

Sveriges Radio AB (SR)

Sofia Taavitsainen

Sveriges Television AB (SVT)

Kristian Lindquist

Swedish Artist Residency Network (Swan)

Theresa Ridder

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)

Sara Brunnberg

Sofia Olsson

Försvarsutskottet

Peter Hultqvist (S), ordförande
Matheus Enholm (SD), vice ordförande
Jörgen Berglund (M)
Helén Pettersson (S)
Johan Andersson (S)
Hanna Westerén (S)
Erik Ezelius (S)
Alexandra Anstrell (M)
Hanna Gunnarsson (V)
Mikael Larsson (C)
Lars Püss (M)
Emma Berginger (MP)
Per Söderlund (SD)
Markus Selin (S)
Camilla Brunsberg (M)

Kulturutskottet

Mats Berglund (MP), ordförande
Malin Danielsson (L), vice ordförande
Alexander Christiansson (SD)
Björn Wiechel (S)
Kristina Axén Olin (M)
Lars Mejern Larsson (S)
Jonas Andersson (SD)
Azadeh Rojhan (S)
Emma Ahlström Köster (M)
Runar Filper (SD)
Ewa Pihl Krabbe (S)
Peter Ollén (M)
Vasiliki Tsouplaki (V)
Roland Utbult (KD)
Catarina Deremar (C)
Pia Trollehjelm (SD)
Carl Nordblom (M)

Louise Thunström (S)

Anne-Li Sjölund (C)

Uppteckningar

Peter Hultqvist, ordförande, FöU: Välkomna hit, allihop! Detta är ett gemensamt offentligt sammanträde med försvars- och kulturutskottet. Vi har bjudit in talare från försvars- och kultursektorn för att på något vis bidra till fördjupad kunskap om gränslandet mellan kultur och försvar.

Det är uppenbart att kulturen har en stor roll i kris- och krigssituationer. Det handlar om sammanhållningen i samhället. Det handlar om motståndskraften. Det handlar om försvarsviljan. Det handlar framför allt om att förmedla vad det är man försvarar.

Ibland tycker jag att kulturens roll har varit underskattad i de här sammanhangen. I Ukraina däremot kan man se hur viktig kulturen har varit i alla delar, såväl teater som konst, musik och andra typer av kulturyttringar. Det är en viktig dimension. Det handlar också om vilket stöd kulturen kan utgöra i en återuppbyggnad efter en kris- eller krigssituation.

Här på podiet har vi Mats Berglund, som är ordförande i kulturutskottet, Malin Danielsson, vice ordförande i kulturutskottet, Matheus Enholm vice ordförande i försvarsutskottet, samt kanslichefen för kulturutskottet, Carin Khakee, och kanslichefen för försvarsutskottet, Josefin Grennert Johansson. Jag heter Peter Hultqvist och är ordförande i försvarsutskottet.

Eftersom det är många talare anmälda i dag är vi strikta med att hålla tiderna. Dagens första talare är Anna McWilliams, docent i arkeologi och forskare vid Totalförsvarets forskningsinstitut. Hon kommer att tala om kulturens roller i kris och krig. Välkommen och var så god!

Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut: Tack! Jag börjar i dag med ord som tillhör någon annan: Lesyk Panasiuk, poet och numera en del av den ukrainska armén.

”Vad förmår väl tungan annat än att tala och tala och tala om kriget på morgonen på dagen på kvällen och på natten att förbanna och förbanna fienden att slicka och slicka såren med sina ord att berätta en saga varje gång en ny men alltid om kriget och den handlar alltid om hur en och samma väldiga ryska björn tränger sig på berusad vild och smutsig stinkande vanskapt och obarmhärtig för tänk så mycket ukrainsk honung det finns här vi hör hur den bultar på det lilla skyddsrummet som om det vore vanten i sagan men den här vanten är det ingen som har tappat bort vi har sytt den själva av våra sista klädtrasor knack knack knack vem är det som bor där i vanten Viktor från Mariupol som samlar ihop liken på gatorna och begraver dem i massgravar Tetiana från Tjernihiv som inte längre har något annat hem än denna kalla vante flickebarnet Kateryna från Kyjiv som föddes här i skyddsrummet Andrij från Cherson Olha från Sumy Jurij från Charkiv Ljudmyla från Mykolajev Olexandr från Butja Daryna Serhij Olena Adam Julija Oleh Jaroslava en vacker dag ska vi komma ut ur denna vante sorgsna och lyckliga som aldrig förr Men än så länge bultar

det och bultar för vad förmår väl hjärtat annat än att utan uppehåll slå och slå och slå fienden till blods till utmattning till döds Tiden har stannat varje morgon började kriget i går det har redan gått en vecka sen kriget började två månader tre sen kriget började och för somliga redan åtta år tiden har stannat men hjärtat stannar aldrig”

En dikt kan sätta ord på saker som vi annars inte kan beskriva. En dikt kan nå oss på ett sätt som till exempel en vetenskaplig artikel inte kan göra. Konsten har inget krav på objektivitet – tvärtom. Det är genom det subjektiva den kan agera på ett sätt som annat inte kan. Konsten kan nå längre in, förflytta oss till platser och landa i vårt medvetande och i våra kroppar. Konsten kan hjälpa oss att förstå och uppleva andras erfarenheter, till exempel en soldats i den ukrainska armén.

Konsten kan ha många roller i krig. Jag och mina kollegor på FOI har studerat konstens roll i Ukraina för att se vilken roll den kan få. Den kan dokumentera det som händer, så att fler ska få veta. Den kan ge tröst både till den som utför konsten och till den som tar del av den. Den kan bli ett sätt att hantera trauma, för krig skapar trauma. Konsten kan få människor att tänka på något annat en stund, på något som påminner om ett normalt liv. Men konsten kan också mana på, skapa gemenskap och ge människor hopp och stärka dem i deras kamp – hur den kampen än ser ut.

I det arbete som vi har gjort har vi tagit fram en lång uppställning. Vi ser väldigt många roller som kriget har gett konsten eller som konsten har tagit sig i kriget i Ukraina. Det handlar om allt från att hantera trauma till att stödja på olika sätt. Det visar framför allt hur många olika roller den kan få och hur olika de kan se ut. Konsten finns överallt i kriget – i skyddsrummet, vid fronten och hos dem som befinner sig i sina hem, kanske längre bort från fronten men fortfarande i ett land i krig. Den finns också hos dem som har varit tvungna att fly, inom landet eller till andra länder.

Jag och mina kollegor på FOI har också studerat historiska konflikter, för att se vilken roll konsten har haft i krig historiskt, framför allt under 1900- och 2000-talen. Där ser vi en väldigt bred och spretig bild.

Det är väl en regel att man inte ska ha för mycket text på en Powerpoint. På den bild som ni nu ser på skärmen i salen har jag alltså misslyckats helt. Men den visar på just den bredd som vi ser. Den är faktiskt bredare än det vi ser i Ukraina i dag. Vissa saker kan man nämligen behöva mer tid för att kunna observera eller förstå. Därför blir det lättare om man studerar historiska krig.

Vi talar ofta om konsten i positiva ordalag. Jag gjorde det själv alldeles nyss. Men konsten kan också användas för det motsatta: för att polarisera, för att skapa ett ”dom” som vi ställer mot ett ”vi”. Vi ser exempel på när konsten används som tortyr, till exempel hög musik i en fängelsecell ackompanjerat av en stark lampa som aldrig släcks.

Kort sagt kan konsten användas för det vackra och för att stärka oss, men den kan också användas som vapen. Det vapnet kan användas i fredstid, i gråzon och i fullskaligt krig. Att kulturen kan spela en roll som vapen finns det många som har upptäckt. Det är ingen slump att kulturen är en av de första

sakerna som attackeras i ett krig eller som en auktoritär ledare tar kontroll över för att på så sätt få kontroll över befolkningen.

Ryssland vet precis vad de gör när de dömer en museichef i Narva till tio års fängelse för brotten militära förfalskningar och återupprättande av nazis-men eller när de sätter upp affischer som utmålar svenska kulturpersonligheter som nazister. Ryssland vet också precis vad de gör när de bombar teatrar, mu-seer och bibliotek i Ukraina.

Men har vi förstått? Vet vi vad som händer?

I regeringens proposition *Totalförsvaret 2025–2030* står det: ”Ett fritt och oberoende kulturliv är grundläggande i ett demokratiskt samhälle. ... Ett liv-aktigt och fritt kulturliv bidrar i händelse av krigsfara och krig till att vidmakthålla viss normalitet i vardagen, öka människors uthållighet och främja för-svarsvilja och därmed är det angeläget att så långt som möjligt upprätthålla kulturverksamheter också i ett läge av höjd beredskap.” I samma text står det också: ”Detta kräver särskild planering i fredstid.”

Så hur förbereder vi oss nu? Visst pågår det ett arbete. Det är jättebra. Men är det tillräckligt? När vi ser att vår säkerhet är hotad till havs eller i luften stannar vi inte vid ett konstaterande att ubåtar eller luftvärn är viktigt, utan vi investerar i dem. Men gör vi det när det kommer till kulturen?

Vi ser att konsten är viktig i varje konflikt och i varje krig. Ukraina är ett nästan övertydligt exempel. Det får oss att inse att kulturen är viktig. Men stannar vi där, och förväntar vi oss att den bara ska uppstå och vara redo den dag vi behöver den?

Jag vet att konsten kan bråka, inte göra som den blir tillsagd och bete sig. Konsten kan vara svårnavigerad, och vi behöver hålla tungan rätt i mun och armen på tillräckligt långt avstånd. Men det är ju precis det som konsten ska vara. Konsten kan lyfta, stärka och föra samman. Den kan problematisera, den kan skjuta sönder normer som inte längre hjälper oss och den kan protestera. Det är demokrati. Och det är just det här som vi ska skydda.

Vi behöver förstå vad konsten handlar om och att om vi trampar på konsten kan vi också trampa på demokratin. Förstår vi inte vad konsten är lämnar vi oss öppna för andra att använda den som ett vapen emot oss. Är det något som våra studier visar är det att kulturens roller är många i krig, både för att stärka och som vapen. Förstår vi vad det innebär? Och är vi redo för detta?

Det är väldigt uppmuntrande att få delta i detta gemensamma möte mellan försvarsutskottet och kulturutskottet i dag. Detta är nämligen inte något som kan lösas av bara kulturen eller bara försvarssektorn. Det krävs en ge-mensam ansträngning där både kulturen och försvarssektorn har ett an-svar.

(Applåder)

Peter Hultqvist, ordförande, FöU: Vi tackar Anna McWilliams för detta intressanta anförande. Nu hälsar vi Fredrik Peedu, kommunikationsdirektör för och flottiljamaral vid Försvarsmakten, välkommen. Vad är det vi försvarar?

Fredrik Peedu, Försvarsmakten: Ärade ledamöter av Sveriges riksdag, kollegor och åhörare! Vad är det vi försvarar?

I demokratier är det naturligtvis inte försvarsmakter som bestämmer vad det är som ska försvaras. Men när frågan nu ändå har ställts till Försvarsmakten finns det inte, i varje fall inte i detta hus, något annat svar än det som framgår av förordningen med instruktion för Försvarsmakten. Där framgår att "Försvarsmaktens huvuduppgift är att försvara Sverige och allierade stater mot ett väpnat angrepp med utgångspunkt i det kollektiva försvaret inom Nato". Lite längre ned i förordningstexten står det också att "Försvarsmakten ska värna Sveriges suveräna rättigheter och svenska intressen".

Svaret på vad det är vi försvarar är således: Sverige och allierade stater samt här till att värna Sveriges suveräna rättigheter och svenska intressen. Utöver detta står det i förordningen en hel räckta uppgifter och anvisningar om hur Försvarsmakten ska försvara Sverige och allierade stater, men det står mycket lite om vad det är vi försvarar.

Är då frågan i det anförande som jag är uppmanad att hålla här i dag felformulerad? Borde inte ni, svenska folkets valda ombud, svara på vad det är som försvaras och jag, som företrädare för myndigheten Försvarsmakten och officersprofessionen, svara på hur detta försvar ska utföras?

Don't fight the setting är utrikiska för att, som vi säger i försvaret, gilla läget. Med detta som grund kommer jag därför att under några minuter utveckla frågan om vad det är vi försvarar.

Till att börja med torde innebörden av vi:et vara betydligt mer omfattande än Sverige och svenskarna. Det är i princip omöjligt att med militära medel försvara en stat utan att försvaret också omfattar alla dem som bor och verkar inom statens gränser.

Från den 7 mars 2024 har Försvarsmaktens uppgift om vad som försvaras således utökats med ganska exakt 1 miljard människor. Men å andra sidan delas nu bördan, fördragsmässigt vill jag betona, av ytterligare 31 stater. Jag menar dock att även detta är att se alltför snävt på frågan om hur vi:et ska definieras, då detta vi i förlängningen på olika sätt också torde omfatta alla människor som återfinns runt hela jordklotet som vi delar värdegemenskap med. Det är en värdegemenskap – eller med ett annat ord: kultur – där humanism, demokrati och respekt för mänskliga rättigheter råder.

Men är detta rimligt? frågar ni er. Sitter man i försvarshögkvarteret och planerar för att försvara alla demokratiskt sinnade humanister i hela världen? Nej, så är det naturligtvis inte. Men som teoretisk yttre gräns för definitionen av vi:et bör tanken ibland sträcka sig bortom det praktiska utfallsrummet.

Medlemskapet i Nato medför emellertid att vi, direkt och indirekt, faktiskt planerar för försvaret av 32 staters territorium och 1 miljard människor, allt i förtröstan om att det i 31 andra länder sitter politiska och militära beslutsfattare som inom den gemensamma försvarsplaneringen dagligen är upptagna med frågan, direkt och indirekt, om försvaret av Sverige och oss som bor och stadigvarande vistas i vårt land.

Vi kan i stället för att problematisera gränsdragningen kring såväl vilka vi är som vad det är vi försvarar för en kort stund bortse från de universella rättigheter och skyldigheter som FN-systemet med den regelbaserade världsordningen stipulerar och försöka formulera vad det är som just vi i denna sal här och nu försvarar. För detta behöver vi alla också ha klart för oss att det inte är en försvarsmakt allena som, oavsett hur stor och resursstark den är, försvarar ett land. Bördan och ansvaret åvilar i slutänden hela befolkningen.

Det känns tjatigt att ånyo lyfta upp exemplet Ukraina, men jag gör det ändå, eftersom vi alla dagligen kan se och höra hur det ukrainska folket med förenade krafter gemensamt försvarar sitt land. Innebörden av begreppet totalförsvar, whole-of-society defence på engelska, blir sällan tydligare än i rapporteringen från Ukrainas andra ryska krig, det som inleddes med det ryska överfallet i februari 2022.

Folkförsvaret är dock inte den enda lärdomen från Ukrainas kamp. Minst lika tydligt är hur ukrainarna förutom att kämpa för sitt territorium också försvarar sitt språk, sin kultur och sin rätt att själva bestämma sin framtid.

Avslutningsvis står det därför helt klart att vi inte bara försvarar Sverige, vår befolkning och våra nationella intressen. Vi försvarar också vår rätt att själva välja hur vi vill leva våra liv, på vilket sätt vi styr vårt land och med vilka stater och organisationer vi samarbetar. Man skulle med andra ord kunna säga att det vi försvarar är territorium, intressen och kultur eller med två ord: vår frihet.

(Applåder)

Peter Hultqvist, ordförande, FöU: Vi tackar för det anförandet och går vidare till det civila samhället och kultur som motståndskraft. Var så god, Anna Starbrink, överdirektör vid Myndigheten för civilt försvar.

Anna Starbrink, Myndigheten för civilt försvar: Kära ledamöter och åhörare! Kultur och kulturarv är avgörande i tider av kris och krig, eftersom det bidrar till att stärka det civila samhällets motståndskraft, bevara identiteten och skapa mening när samhällsstrukturer utsätts för extrem press.

Kulturlivet är en motståndskraft i sig. Ett fritt och oberoende kulturliv är samtidigt grundläggande i ett demokratiskt samhälle. Det gäller både det historiska kulturarvet och den samtida kulturen. Det slår riksdagen fast i totalförsvarsbeslutet 2025. I totalförsvarsbeslutet framhålls att ett levande och fritt kulturliv kan bidra till att skapa en känsla av normalitet i vardagen, stärka människors uthållighet och öka viljan att försvara vårt samhälle. Därför är det viktigt att så långt som möjligt hålla igång kulturverksamheter även under höjd beredskap.

Ibland talas det i debatten om en motsättning mellan kulturens egenvärde och kulturen som ett verktyg för andra syften. Jag tror att den motsättningen är överdriven. Kulturen har i sig själv ett starkt egenvärde men bidrar samtidigt till positiva saker för vårt samhälle.

Att kulturen är central för samhället understryks av den betydelse som tillskrivs frågorna både av FN och av Nato. Haagkonventionen ger folkrättsligt skydd för den kulturegendom som ett land anser ska skyddas mot följderna av militära operationer. Inom Nato har riktlinjer tagits fram för skydd av kulturmiljöer i militära operationer och som en del av det psykologiska försvaret.

Erfarenheterna från Ukraina är tydliga. Både kulturen och kulturarvet angrips. Samtidigt hämtar människor kraft i teater, musik och litteratur. Liknande mönster har setts i andra konflikter som i Syrien, Bosnien, Mali och så vidare. Kulturen tycks fungera som ett pågående samtal som hjälper samhället att hantera den brutalitet som det utsätts för. Den uttrycker människans rätt att tänka, känna och skapa fritt. Att försvara den kulturella friheten blir därmed en del av försvaret av framtiden, av våra samhällen och av hur vi känner dem.

Just eftersom kulturen och kulturarvet bär kollektiva minnen och värden blir de också viktiga måltavlor för en angripare. Det civila försvaret är all den verksamhet som samhällets olika aktörer vidtar för att förbereda Sverige för krig. Här ingår de myndigheter och organisationer som ansvarar för kulturarvet och för kulturen.

Myndigheten för civilt försvar har sedan årsskiftet en tydlig uppgift från regeringen att leda, samordna och inrikta det civila försvaret. I planeringen utgår vi från *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*, det gemensamma dokument som Myndigheten för civilt försvar och Försvarsmakten presenterade i höstas. I de här utgångspunkterna uppmanar vi alla som driver en samhällsviktig verksamhet att bygga en egen förmåga att under minst två veckor med framför allt egna resurser kunna upprätthålla sin verksamhet under en period av mycket ansträngda förhållanden och stor osäkerhet. Det här gäller för alla civila aktörer, inklusive kulturutövare och de aktörer som ansvarar för vårt kulturarv. I fredstid utgörs verksamheten av beredskapsplanering och förmågehöjande åtgärder. Under höjd beredskap och ytterst krig utgörs verksamheten av nödvändiga åtgärder för att upprätthålla målen för det civila försvaret.

Kulturarv som bär på historia, identitet och kollektiva minnen riskerar i krig att förstöras, plundras eller utnyttjas i politiska syften. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina är ett tydligt exempel på hur angrepp mot kulturarv kan användas för att systematiskt pressa civilsamhället och för att försöka sudda ut en nations identitet.

När det gäller skyddet av kulturarvet i Sverige har en rad åtgärder vidtagits under senare år. Sedan 2023 finns kulturarvet med på Myndigheten för civilt försvars lista över viktiga samhällsfunktioner. Det handlar om förmågan att samla in, skydda och bevara materiellt, immateriellt och digitalt kulturarv och att hålla verksamheter igång vid museer, bibliotek och arkiv.

Regeringen gav 2024 ett antal myndigheter, med Riksantikvarieämbetet i spetsen, i uppdrag att bilda ett råd för skydd av kulturarv. Riksantikvarieämbetet och Stadsarkivet har nyligen också blivit beredskapsmyndigheter. Vi vid Myndigheten för civilt försvar har tagit fram ett utbildningspaket för kulturarvsaktörer och inlett arbetet med föreskrifter för undanförsel, inte bara för kulturarv men där kulturarv utgör en viktig del.

Sammantaget innebär detta att beredskapen för att skydda kulturarvet i Sverige har stärkts, men det återstår fortfarande mycket arbete. Eftersom kultur och kulturarv inte är en egen sektor i beredskapssystemet finns det behov av att tydliggöra var ansvaret i huvudsak hör hemma. Det handlar om vilka uppgifter statliga myndigheter har inför och under fredstida kriser och vid höjd beredskap enligt förordningen om myndigheters beredskap. En tydlig hemvist underlättar arbetet för alla berörda aktörer, till exempel när det gäller beredskapsplanering, prioriteringar och att samverkan ska fungera mellan aktörer som ansvarar för samhällsviktig verksamhet inom olika områden. Arbetet med att skapa denna tydliga hemvist pågår.

En viktig del av vårt arbete bygger på de lärdomar som vi hämtar från Ukraina och som vi bland annat har lyft fram i rapporten *Iakttagelser från Kiev – Kunskapsinhämtning för det civila försvaret*. Där ser vi hur användningen av det ukrainska språket har ökat i det offentliga rummet och hur kulturella uttryck som musik, konst, litteratur och historia har blivit viktiga verktyg för motstånd, psykologiskt försvar och social återhämtning. Samtidigt har viljan att värna kulturen blivit allt viktigare för stadens invånare.

Med de här erfarenheterna som grund ser vi att den kulturella beredskapen i Sverige behöver fortsätta att stärkas. Ett starkt och levande kulturliv kan spela en stark och viktig roll i kris och i krig som en bärande del av samhällets motståndskraft och för dess långsiktiga överlevnad.

(Applåder)

Peter Hultqvist, ordförande, FöU: Vi går vidare till Susanne Thedéen, riksantikvarie vid Riksantikvarieämbetet: Kulturarvets betydelse för att långsiktigt stärka ett öppet och motståndskraftigt samhälle.

Susanne Thedéen, Riksantikvarieämbetet: Tack för möjligheten att komma hit och tala i dag och för det här väldigt viktiga initiativet! Särskilt viktigt är det att försvarskottet och kulturutskottet har tagit det här initiativet tillsammans, tycker jag och vi på Riksantikvarieämbetet. Jag ska tala på temat kulturarvets betydelse för att långsiktigt stärka ett öppet och motståndskraftigt samhälle.

Man kan säga att kulturarvet har två dimensioner i kris och krig. Den ena dimensionen handlar om hur vi behöver skydda kulturarvet. Jag kommer att återkomma till det. Jag vill dock börja i det som också handlar om kulturarvets betydelse och hur ett levande kulturarv under kris och krig är väldigt viktigt i ett samhälle.

Som vi har hört flera andra säga tidigare här handlar kulturarvet också om hur det skapar samhörighet och sammanhang. Det kan också ge en framtidsstro till alla som bor i vårt land. Det handlar även om hur kulturarvet kan bidra till att stärka resiliens och demokrati. Kulturarv kan också vara en viktig del i hur man upprätthåller vardagen och ge något slags kontinuitet i osäkra tider.

Om vi tittar lite närmare på det som är Riksantikvarieämbetets ansvarsområde, dit även museer, historiska miljöer och kulturmiljöer hör, kan vi se att dessa platser också kan fungera som väldigt viktiga och centrala demokratiska mötesplatser och vara en överförare av viktig kunskap tillbaka i tiden och information som i sig finns lagrad i kulturarvet. Det kan också ge perspektiv som ytterst kan bidra till social sammanhållning, empati, tillit och resiliens. Det kan även handla om att stärka människors kollektiva identitet, vilket i sig kan förebygga konflikter och främja dialog, och främja samtal och skapa vardaglig kreativitet som kan leda till att minska social isolering och sårbarhet. Om vi ska titta på den grupp i samhället som är vår framtid kan museer och kulturmiljöer även erbjuda barn lek och distraktion och även vara en plats för bearbetning av svåra upplevelser.

Som Anna Starbrink sa blev kulturarv utsett till en viktig samhällsfunktion 2023. Både museer, arkiv och bibliotek behöver extra god förmåga att motstå hot och risker, förebygga sårbarheter, hantera frestade krissituationer och genomföra sina uppgifter vid höjd beredskap.

Både Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet har varit beredskapsmyndigheter sedan juli 2025. Vi utvecklar nu vår förmåga som beredskapsmyndighet på bred front. Vi har identifierat samhällsviktiga verksamheter inom den samhällsviktiga funktionen kulturarv, och vi har även två väldigt viktiga regeringsuppdrag just nu.

Det ena, som Anna Starbrink nämnde, är rådet för skydd av kulturarv där ett antal viktiga aktörer tillsammans identifierar behov och föreslår åtgärder. För några månader sedan delrapporterade vi vår andra delrapport, där vi pekar på viktiga åtgärder, bland annat digital beredskap och det vi kallar för digitala skyddsrum, men också hur vi behöver skydda på plats. Det handlar både om hur vi ska skydda föremål i våra museisamlingar, böcker i våra bibliotek, handlingar i våra arkiv och om hur vi behöver öva. Det har varit några få övningar som kopplar till kulturarv. Någon övning havererade faktiskt; den gick helt enkelt inte så bra. Men vi behöver också få till storskalig övning när det gäller hur vi bland annat för undan kulturarv.

Ett annat viktigt uppdrag som vi arbetar med handlar om hur vi stärker civilt försvar avseende evakueringsmagasin och säkra transporter. Det handlar alltså väldigt handfast om hur vi planerar för och säkerställer förmåga som ytterst handlar om hur vi skyddar kulturarvet. Här har vi samarbete med Bilkåren, där vi nu har utbildat förare som ska köra olika typer av transportmedel. Utbildningarna har dessutom visat sig vara väldigt populära; det finns ett stort engagemang hos allmänheten när det gäller kulturarvet. Man vill vara den som sitter i förarsätet och kör de här transporterna. Vi bygger också förmåga som handlar om var någonstans vi ska evakuera. Det handlar om både fasta och mobila lösningar. Konkret är det containerlösningar och byggnader på platser som väldigt få ska känna till.

Vi tar förstås också i allt detta arbete utgångspunkt i 1954 års Haagkonvention, som handlar om hur vi skyddar kulturegendom i händelse av kris och krig. Här finns frågor som handlar just om undanförsel och hur vi utmärker

kulturregendom. Status där just nu är faktiskt att 10 av våra 21 länsstyrelser är klara och har genomfört den här utmärkningen med den blåvita skölden på de absolut viktigaste platserna och i de viktigaste miljöerna ute i vårt landskap, och jag vet att nästan alla andra länsstyrelser kommer att komma i mål med det här arbetet. Väldigt mycket återstår att göra, men det görs också väldigt mycket och viktigt handfast arbete för att skydda kulturarvet. Väldigt många aktörer är med och bidrar.

Kort slutsats: Ett kulturarv som lever och används är en grundbult i ett öppet och motståndskraftigt samhälle. Att skydda kulturarvet handlar ytterst om att bevara samhällets minne och utveckla sammanhållning.

Det behövs stärkt samverkan, inom kulturarvssektorn, där rådet är en viktig aktör, och det behövs också mer samverkan med totalförsvarets aktörer. På längre sikt är det viktigt att den samhällsviktiga funktionen kulturarv får en tydligare plats i beredskapssystemet än vad den har i dag, med klargjorda roller och stärkta förutsättningar. Det är ett arbete som pågår, och det ser vi fram emot.

(Applåder)

Peter Hultqvist, ordförande, FöU: Ordet går vidare till Magnus Hjort, generaldirektör för Myndigheten för psykologiskt försvar: Informationspåverkan och samhällets psykologiska försvarsförmåga.

Magnus Hjort, Myndigheten för psykologiskt försvar: Tack så mycket för denna inbjudan – jättebra att vara här! Det är viktiga frågor som vi pratar om, vilket flera talare också har berört.

Myndigheten för psykologiskt försvar, MPF, är en civil försvarsmyndighet som sorterar under Försvarsdepartementet. Vi tittar bara på antagonistiska hot som kommer utifrån och riktas mot Sverige eller svenska intressen.

Det psykologiska försvarets ändamål är att värna det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen samt Sveriges frihet och oberoende. I vår portalparagraf finns formuleringen att vi ska leda arbetet med att samordna och utveckla myndigheters och andra aktörers verksamhet inom Sveriges psykologiska försvar. Vi har inget mandat att styra andra. Vi leder genom våra utbildningar, våra övningar, den forskning vi finansierar och den expertroll som vi har inom det här området. Vi är i hög grad en stödmyndighet och erbjuder stöd till både offentliga aktörer och civilsamhället.

En viktig uppgift för oss är långsiktigt byggande av motståndskraft – resiliens. Vi ska bidra till att stärka befolkningens motståndskraft, och det gör vi som sagt genom att finansiera forskning, övningar, utbildningar och föreläsningar. Vi bedriver ingen egen forskning, utan vi samverkar med akademien och finansierar forskning på en rad lärosäten i Sverige. Vi ger också ut en skriftserie som är peer reviewed.

Här är några exempel på den forskning och de studier som vi har finansierat. Längst till vänster [bild] kan ni se en rapport som handlar om hur

informationspåverkan bedrivs inom gejmingsvärlden. Det här är ett jättestort område som är lite utforskat, skulle jag vilja påstå. Vi har tittat väldigt mycket på sociala medier, men även inom gejmingsvärlden finns det jättemycket att titta på.

Rapporten i mitten [bild] handlar om hur Ryssland väldigt kreativt outsourcar en del av sin propagandaverksamhet. Det är inte bara ryska offentliga talespersoner och de ryska underrättelse- och säkerhetstjänsterna, utan man outsourcar det också. Det här bygger på 3 000 läckta dokument från ett företag som på engelska heter Social Design Agency. Alla våra rapporter finns att ladda ned på mpf.se. Den till höger [bild], *Historien som slagfält*, är något som jag gärna återkommer till. Den handlar om hur Ryssland angriper specifikt Finland inom det här området och använder historien för att komma åt Finland.

Samverkan med civilsamhället är otroligt viktigt för oss. Vi har något som vi kallar för Youth Resilience Hub, där vi samverkar med en rad ungdomsorganisationer i Sverige. Vi har också finansierat informationsfilmer för äldre bland annat inom området sociala medier och om valpåverkan. Vi medverkar också i event som Järvaveckan, Malmö möts och Frihamnsdagarna i Göteborg. Det här tycker jag är en oerhört viktig del av vår verksamhet för att nå ut i samhället.

MIK, medie- och informationskunnighet, är jätteviktigt, och vi är en del av nätverket MIK Sverige, som leds av Mediemyndigheten. Vi finansierar också fortbildning för journalister som vill förkovra sig inom området informationspåverkan, och det gör vi i samarbete med Linnéuniversitetet och medieinstitutet Fojo.

För ungefär ett år sedan lanserade vi Förmågeportalen, som syftar till att ge möjlighet till egentligen alla aktörer att själva kunna förbättra sin förmåga att upptäcka, hantera och förebygga informationspåverkan riktad mot den egna verksamheten. Sedan några månader finns den också på engelska, vilket jag tycker är jätteviktigt, eftersom vi behöver arbeta tillsammans med våra allierade inom EU och Nato liksom med andra länder för att bidra till vårt gemensamma försvar av demokrati i framför allt Europa.

Vi bedriver också löpande inhämtning, analys och rapportering om informationspåverkan mot Sverige. Det är en viktig del av vårt uppdrag. Vi rapporterar regelbundet till Regeringskansliet och regeringen men i förekommande fall även till andra aktörer. Det handlar om lägesbilder och hotanalyser, och vi gör också fördjupade tematiska analyser av särskilda hotaktörer och till exempel valpåverkan. Som ni vet har en stor mängd val utsatts för valpåverkan. Väldigt känt är naturligtvis Moldavien, där man får säga att Ryssland förlorat tre val i rad. Vi tittar också särskilt på det som kallas koordinerat icke-autentiskt beteende, det vill säga den dolda påverkan som i hög grad handlar om automatiserade botnätverk.

Vi ska naturligtvis förbereda Sveriges psykologiska försvar för krig. Vi ska ha en krigsorganisation i likhet med alla andra. Om Sverige är i krig eller krigsfara har vi ett ytterligare uppdrag från regeringen, som handlar om att kunna

föreslå åtgärder som kan minska en potentiell angripares förmåga eller intention till angrepp.

Internationell samverkan är jätteviktigt. Vi sekonderar till flera av Natos och EU:s strukturer. Vi bidrar också till EU:s missioner. Jag nämnde Moldavien. Vår samverkan med Ukraina har varit av särskild vikt. Jag tror att jag kan säga att vi har bidragit en hel del, men vi lär oss också väldigt mycket av hur Ukraina arbetar. Vi har översatt vårt material till ukrainska, rumänska och engelska för att det ska kunna användas i de här länderna och i vårt arbete utomlands.

Psykologiskt försvar – vad är det? Det är samhällets gemensamma förmåga att identifiera och stå emot otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information som riktas mot Sverige. I krig handlar det om att vi ska förhindra eller försvåra för en angripare att genom desinformation, propaganda och psykologisk krigföring bryta ned vår motståndskraft och försvarsvilja.

Kultur och historieskrivning i dagens hybridkrig har berörts av flera talare. Jag brukar uppdatera den här bilden [bild] varje gång jag är ute och pratar, för det ökar hela tiden. Angreppen mot Ukrainas kulturarv är, tror jag, systematiska och en väsentlig del av den krigföring som Ryssland riktar mot landet. Det här är inget nytt eller unikt. Vi har sett det i Afghanistan från talibanerna, och det finns också ett begrepp, cultural genocide, som jag tycker är ganska intressant och användbart för att beskriva det här.

Kultur är också, som flera har varit inne på, en viktig del i att stärka motståndskraft och samla människor i de svåraste av tider, och det här är någonting som Ukraina har tagit fasta på. När U2 kommer och håller en liten konsert i ett skyddsrum som egentligen är en tunnelbanestation bidrar det enormt till att stärka motståndskraften. Jag tycker att det säger väldigt mycket om vad kulturen betyder för oss, både i vardagen och i de svåraste av situationer.

Historia då? Ja, det här citatet [bild] brukar jag lägga fram ibland när jag föreläser. Jag brukar ställa frågan vem det är som har sagt det, och jag har aldrig fått rätt svar. Det är nämligen den här mannen [bild på Putin] i en skrift som är okänd. Den finns i en rad onlineupplagor och handlar rätt mycket om hur Vladimir Putin vill framställa historien för att motivera att Ukraina inte har ett existensberättigande. Den finns som sagt i många onlineupplagor, och det är intressant att läsa hur den beskrivs på väldigt olika sätt i olika delar av världen.

Jag tycker att det som han säger påminner väldigt mycket om citatet från den här boken [bild på 1984], det vill säga den som har makten kan styra hur historien skrivs och därmed också bidra till att påverka hur vi uppfattar att framtiden ska se ut.

Historien har alltså blivit en del av slagfältet, och den här skriften finns på tre språk [bild]. Den har inte uppskattats i Kreml, kan jag säga, vilket jag tyckte var intressant.

Jag ska ta ett exempel på hur historieskrivningen används. Det här är en bild från Katyn 1940 [bild]. När det här avslöjades 1943 gick de allierade på den sovjetiska linjen att det var tyska stridskrafter som hade mördat de här

22 000 polackerna. Men efter att ha förnekat det i årtionden erkände Kreml 1990 att det var sovjetiska underrättelsestyrkor som hade skjutit 22 000 polacker.

Så sent som 2010 fördömde det ryska parlamentet detta, men nu blåser andra vindar. I april 2023 publicerade ryska statsmedier att man har hittat unikt arkivmaterial, i själva verket samma fabrikationer som publicerades på 40-talet, som säger att det var tyskarna som gjorde det här. Det handlade om att befria sig och bli av med skulden från andra världskriget och Stalins brott i syfte att kunna återupprätta ett imperium. Man gör också en intressant men extremt skruvad koppling mellan Katyn och Butja. Jag hinner inte gå in på exakt hur det här görs, men det är väldigt intressant.

Anna McWilliams var inne på det propagandaspektakel [bild] som bedrivs i gränsområdet mellan Ryssland och Estland. Scenen är riktad mot Estland, men man svarar på Narvasidan. Den här kvinnans motståndskraft [bild på museichefen Maria Smorževskihh-Smirnova] tycker jag är otroligt viktig att påminna om. Hon har dömts till tio års fängelse, som Anna sa, och man har också riktat informationskampanjer mot henne genom att använda fejkade bilder på hennes döda mamma.

Jag vill avsluta med den här bilden: ”Syftet med det psykologiska försvaret är att värna det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen samt Sveriges frihet och oberoende.”

(Applåder)

Peter Hultqvist, ordförande, FöU: Då ska vi ha en paus, och platserna ska vara intagna igen 10.15.

(PAUS)

Mats Berglund, ordförande, KrU: Välkomna tillbaka! Jag heter Mats Berglund och är ordförande i kulturutskottet.

Vi ska nu fortsätta sammanträdet med ett anförande av Gunvor Kronman, som är vd för Hanaholmen. Hon ska ge oss ett perspektiv från vårt östra grannland Finland.

Gudrun Kronman, Hanaholmen: Värderade medlemmar av Sveriges riksdag! Mina damer och herrar! Läget var spänt sommaren 1939, men få kunde ana vilken katastrof Finland skulle möta bara några månader senare. Generallöjtnant Harald Öhquist insåg vad som var på väg att ske. Han var officer i den finska armén men också medlem i Viborgs museinämnd. I den rollen tog han initiativ till att evakuera stadens konstskatter.

Evakueringen av konstskatterna från Viborgs konstmuseum var en hemlig operation som inleddes den 15 oktober 1939. Innan kriget rasade hade sammanlagt 191 verk transporterats till museet i Rautalampi med lastbilar och tåg.

Bland målningarna fanns verk av Finlands mest kända konstnärer Eero Järnefelt, Akseli Gallen-Kallela och Albert Edelfelt.

Uppskattningsvis en tredjedel av Viborgs konstmuseums samlingar blev kvar i museet, vars öde under vinterkrigets bombningar var grymt. De blev antingen förstörda eller tagna som krigsbyten, som i dag finns i ryska hem. Efter att en brandbomb träffat museet fanns bara skalet av byggnaden kvar. Viborgs konstmuseums byggnad existerar visserligen fortfarande, men numera är den en del av det ryska Eremitaget.

Bästa åhörare! Finlands beredskapsarbete bygger på erfarenheterna från andra världskriget och har fortsatt oavbrutet till dessa dagar. I verksamhetsmodellen för den övergripande säkerheten tryggas samhällets vitala funktioner genom samarbete mellan myndigheter, näringslivet, organisationer och invånare, under alla förhållanden och på alla nivåer. I denna modell, som motsvarar det svenska totalförsvaret, identifieras flera samhällsviktiga funktioner – från ledning och försvarsförmåga till ekonomi, infrastruktur och försörjningsberedskap, från inre säkerhet till befolkningens handlingsförmåga och service och inte minst mental kriställighet. Med mental kriställighet avses medborgarnas förmåga att uthärda kriser tillsammans, lita på varandra och upprätthålla viljan att försvara sitt land även när utgången är oviss.

Det centrala i detta sammanhang är att kulturen och kulturarvet identifieras som viktiga element i den finska mentala kriställigheten. Kulturarvet är vårt kollektiva minne som speglar våra värderingar och vår identitet. I nationsbygget är kulturarvet ett ankare som sätter samhällslivet i ett historiskt sammanhang. Det fysiska kulturarvet är ofta knutet till historiska och kulturella narrativ och bär därför på stora symboliska och identitetsskapande värden. Därför är förstörelse av kulturarv ett förödande politiskt och ideologiskt vapen.

På många sätt började Finlands kultur- och försvarsstrategi redan på 1800-talet. Själva idén om Finland formades av konstnärer och presenterades för Europa på världsutställningar. Vi berättade en historia om ett folk som förtjänade självständighet. Vi hävdade att vi var värda det – att vi hade ett eget arv, våra myter, dikter och berättelser och att vi hade konst, kunskap och förmågan att bygga en civiliserad nation.

Många folk i världen har fortfarande inget eget land. Vi finländare vet att nationell självständighet inte är något man kan ta för givet. Den måste ständigt föreställas, formuleras och försvaras.

Enligt den senaste opinionsmätningen är fyra av fem unga vuxna redo att försvara Finland ifall landet råkar ut för ett militärt angrepp, och 80 procent av finländarna litar på vår försvarsmakt. Samtidigt är nästan hälften av de unga vuxna oroliga för försvarssituationen, och det kan man förstå. Vi har haft flera incidenter med ukrainska drönare i finskt lufttrum den senaste tiden. Kriget kryper närmare.

Bästa publik! För att vara förberedda måste vi också förstå att kulturarv kan användas som ett strategiskt verktyg. I Rysslands informationspåverkan ser vi hur historiska narrativ manipuleras för att legitimera imperialistiska anspråk. Angreppen på museer, kyrkor och kulturinstitutioner i Ukraina är inte

slumpmässiga – de är riktade mot nationens identitet i syfte att försvaga försvarsviljan.

I och med Rysslands fullskaliga invasionskrig i Ukraina har de nordiska och baltiska länderna tydligt insett behovet av att stärka beredskapen för att skydda kulturarvet. Jag har med beundran följt hur Sverige har utvecklats till en föregångare inom kulturarvsberedskap i Norden. Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet har fått status som myndigheter med beredskapsansvar och rådet för skydd av kulturarv bildades 2024, samtidigt som konkreta åtgärder har vidtagits.

Under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2024 antog de nordiska och baltiska kulturministrarna en resolution om skydd av kultur och kulturarv i händelse av krig. Detta blev upptakten till Hanaholmens nordisk-baltiska program för kulturarvsberedskap. Programmet fick namnet Hanaholmen Heritage, och vi avslutade den första pilotutbildningsmodulen med 20 experter från alla nordiska och baltiska länder i förra veckan.

Utbildningsdeltagarna fick fördjupa sig i både likheter och skillnader i kulturarvsberedskapen i de nordiska och baltiska länderna. De tog del av erfarenheter från konflikthärddar runt om i världen – som Ukraina, Palestina, Syrien och Afghanistan. Det handlar om hur kulturarv har skyddats men också om vad som gått förlorat och vilka lärdomar dessa erfarenheter ger oss.

Med dessa insikter som grund analyserade deltagarna sårbarheterna i våra egna nationella system. De diskuterade hur det nordisk-baltiska samarbetet kan stärkas inom kulturarvsberedskap och vilka konkreta hinder som fortfarande står i vägen.

Erfarenheterna från världen visar att digitalisering av kulturarvet och produktion av 3D-kopior har stor betydelse för skydd av kulturarv i en krissituation. De nordiska och baltiska länderna måste utöka digitaliseringen av kulturarvet. Man föreslår också inrättandet av en gemensam molntjänst för material för att höja beredskapen. Digitaliseringen av samlingarna ökar också användningen och tillgängligheten. Det stärker också befolkningens motståndskraft och sammanhållning.

I utbildningsdeltagarnas rekommendationer efterlyses också ett tätare samarbete mellan civila och militära myndigheter, liksom gemensamma övningar för att skydda vårt kulturarv. Framför allt de baltiska länderna framhöll vikten av gemensamma övningar. Vi behöver leva upp till Haagkonventionen av 1954, som säger att vi borde upprätta en egen administration eller specialtränad grupp av personal inom Försvarsmakten som kan ha till uppgift att säkerställa respekten för kulturegendom och samarbeta med de civila myndigheter som är ansvariga för deras skydd.

Enligt en färsk undersökning från Unesco har minnet i allt större utsträckning blivit ett slagfält. Att utplåna minnet är vad kriget handlar om.

Bästa åhörare! Det pågår just nu en kraftig politisering av kulturarvet. Därför är också detta möte viktigt. Vi behöver fler officerare som generallöjtnant Harald Öhquist från Viborg, som förstår att vår egen kultur är det viktigaste vi har.

Mats Berglund, ordförande, KrU: Varmt tack, Gunvor Kronman! Nu ska jag lämna ordet till Madeleine Sjöstedt, som är generaldirektör för Svenska institutet. Hon ska tala om kultur som mjuk makt. Det är ett begrepp som har kommit att bli allt vanligare i samtalet i dag.

Madeleine Sjöstedt, Svenska institutet: Kära riksdagsledamöter! Deltagare! Jag är tacksam för att få vara här i dag och presentera det arbete vi gör på Svenska institutet. Jag är ju lite av en katt bland hermeliner – min uppdragsgivare är nämligen Utrikesdepartementet, men jag hoppas att ni kan stå ut med det.

Vi lever i en orolig tid. I denna oroliga tid är det väldigt viktigt att skapa genomslag för Sverige och svenska intressen. Jag ska berätta om varför just detta är viktigt. Det kan ju kännas lite främmande för oss i denna nya tid.

Uppdraget på Svenska institutet är att stärka, skydda och bevaka uppfattningen om Sverige. Det handlar om hur vi gör det och vilken nytta vi skapar i och med detta. Internationellt rykte är ju avgörande både för att främja svenska intressen och för att försvara dem. Det är absolut ingen mjuk fråga; den är i högsta grad hård och handlar om säkerhetspolitik, om ekonomisk utveckling och om bevarandet av vår demokrati. Vi har hört många tala om detta här i dag.

Vad blir då kulturens roll i detta? Hos oss som jobbar med utländska målgrupper handlar det i väldigt hög grad om att göra Sverige mer känt. Kännedom leder till attraktivitet, åtminstone för Sverige, och det ska vi vara glada för. Ju mer folk vet om Sverige, desto mer gillar de Sverige. Detta leder till både inre och yttre motståndskraft, naturligtvis.

Det handlar också om bärna av demokratiska ideal och värden som vi har lagt ned i Sveriges grundlag. Det är den som styr allt vi gör här och vad vi gör som myndigheter. Där är det viktigt att se hur kulturen bidrar. Man tänker inte alltid på det.

När Alexander Ekman sätter upp invigningen av Paris-OS 2024 och har en enorm föreställning som sänds ut över hela världen, där personer med funktionsvariation dansar, deltar och är kulturaktörer – är inte detta en fantastisk bild av Sverige och svensk grundlag? Det är vår uppgift att berätta det. Det handlar också om tv-serier som *Young Royals*, som leder till att hela världen vallfärdar till en busskur på Ekerö för att se var grabbarna samlades och hur de kom till skolan. Det är också en bild av Sverige. Det är också kultur att berätta om detta och om vad det innehåller. Det är en väldigt fin bild av det samhälle vi vill och ska försvara.

Varför är då kulturen viktig för att försvara demokratin? Jag har själv en bakgrund som biståndsbetjänt i demokratibistånd och kulturarvsbistånd. För mig är det helt självklart. Vi vet vilka det är som ryker först då ett land går i auktoritär riktning – det är konstnärerna, kulturarbetarna, författarna och musikererna.

Jag har sett det världen över, ni har sett det världen över och många har pratat mångordigt och väl om detta i dag.

De kulturskapare som känner att ingen ser dem eller förstår hur viktiga de är ska fundera över varför det är just deras kompisar i andra länder som man går på först i ett skymningsläge. Det är för att konst och kultur är viktigt. Bygg lite självförtroende i det!

Själv jobbade jag på Balkan med återuppbyggnaden och kulturarvet efter Balkankriget. Jag vet att andra här också gjorde det. Man såg folk som bar stenar med sina bara händer för att återuppbygga sin kyrka, sin moské, sitt bibliotek och så vidare. Det var fantastiska bilder som aldrig lämnar en därför att det var så viktigt. Ibland kan det bli väldigt teoretiskt, men det finns mycket i det som verkligen händer.

Många har pratat om Ukraina. Jag träffade Ukrainska Institutet i går, och det var väldigt inspirerande att höra hur de arbetar med de här frågorna. Det finns jättemycket att lära, precis som Magnus Hjort sa. På skärmen visas nu ett bombat bibliotek i Ukraina. Det är såklart de första målen man går på.

Man kan fråga sig varför Svenska institutet finns och vad det gör. Institutet skapades i januari 1945, före krigets slut, av näringslivet, politiska partier och fackföreningsrörelsen därför att relationerna till andra länder var så bottenfrusna, framför allt med USA. Detta riskerade att drabba både vår säkerhet och affärerna i Sverige, och därför bildade man Svenska institutet.

Vi jobbar fortfarande med delegationer, kulturutbyten och en massa saker som är mjuka men som i själva verket får stor påverkan. I dag jobbar vi ännu mer målinriktat än vad vi gjort historiskt därför att världen ser ut på det sättet.

Det är viktigt för Sverige att vi är attraktiva, för det gynnar oss. Man kan titta på hur det ser ut. Vi mäter och följer alla möjliga mätningar. Den största är Global Soft Power Index. I diagrammet som nu visas på skärmen kan man se att USA och Kina ligger i topp. Man kan fråga sig varför de är så bra på mjuk makt. Jo, det är för att de är kända.

Jag kan dock berätta för er att det håller på att ändras. USA:s ställning som ledare inom den mjuka makten förändras. Det beror på att man uppfattar att USA inte längre tar ansvar för världen, något som är väldigt viktigt för hur andra länders befolkningar uppfattar en.

Vi följer både hur andra uppfattar Sverige och hur Sverige presterat, enligt andra. Vi gör ingen egen sådan bedömning. Placeringen i indexet är strategiskt extremt värdefull. Den bygger motståndskraft mot de falska narrativ, desinformationskampanjer och missförstånd som finns där ute, men jag återkommer till det.

Vi anses vara ett stabilt och pålitligt samhälle där rättsstaten upprätthålls. Det är viktigt att hålla isär den inrikespolitiska och den utrikespolitiska debatten här. Omvärlden uppfattar oss som ett land som det går väldigt bra för, men vi är fortfarande lite för okända. Det behöver vi göra något åt.

På skärmen visas nu ett exempel på ett land som verkligen har lyckats – den koreanska vågen. Man tänker kanske att det är löjligt att de håller på och dansar och sminkar sig, och man undrar vad det är för vits med det. Det kan jag

berätta: Det finns ett exportvärde på 130 miljarder årligen som kommer från det.

Man har satsat på att marknadsföra kultur. Alla kanske inte tycker att det är konst, men nog är det kultur. Det finns både högt och lågt i detta. Det finns Nobelpristagare, och det finns pojkband. När BTS återförenades för några veckor sedan samlade de 2 miljoner i Seoul. Titta på klippen så får ni se!

Mexikos president skrev ett brev till Sydkoreas president och sa: Ta hit BTS – vi vill ha ett utbyte med dem! Där kan man tala om närmanden mellan olika länder och att det har ett värde. De har också *Parasit*, så det är inte bara en marknad och propaganda.

När man pratar om de här frågorna hamnar man lätt i en diskurs som numera finns och som handlar om reputational security. En forskare som heter Nicholas Cull har tittat närmare på det här och visat hur framför allt Ukrainas intensiva arbete med sitt varumärke ledde till en förändring av hur landet uppfattades mellan 2014 och 2022. Det har lett till ett mycket starkare stöd från omvärlden under senare tid.

Vad gör då Svenska institutet? Jo, vi arbetar för att göra Sverige mer känt. Detta gör vi genom att ha kulturutbyten och visa upp Sveriges lysande kulturliv, men vi gör det också genom att kommunicera i Sveriges namn på arabiska, ryska, engelska och kinesiska.

Vi har 170 miljoner följare i världen som ser vad som sägs i Sveriges namn. Det gör att kampanjer mot Sverige hamnar i våra kommentarsfält, oavbrutet, skulle jag säga. Sådant som LVU-kampanjen, koranbränningskampanjen och så vidare ser vi väldigt tydligt, och då kan vi tillsammans med våra systemmyndigheter, till exempel MCF och MPF, göra något åt det.

Vi kan se exempel här. Sverige lyckades komma ur koranbränningskampanjen och LVU-kampanjen tack vare vårt goda rykte. De tog slut. Man gav sig på några av våra ambassader, men vi fick inga bojkotter av Svenskt Näringsliv, inga bojkotter vid våra gränser och så vidare. Det berodde delvis på att Sverige är känt.

Genom att nyttja yttrandefriheten värnar man denna yttrandefrihet, och på så sätt bidrar Sveriges konst- och kulturliv till landets säkerhet.

(Applåder)

Mats Berglund, ordförande, KrU: Nu är jag särskilt glad att kunna välkomna Serhii Pohrebyskyi till dagens sammanträde. Han är verksam konstnär och ska ge oss ett perspektiv på hur det är att arbeta som konstnär i ett land som befinner sig i krig.

Anförandet hålls på engelska men kommer att tolkas till svenska.

Serhii Pohrebyskyi, konstnär: Den 18 april 2025 försvann min vän Anton nära Pokrovsk. Han var en konstnär. Han hade examen från den nationella akademien för konst och arkitektur i Kiev. Han kom från en konstnärsfamilj, tredje generationen.

Efter att den fullskaliga invasionen börjat gick han med i den ukrainska armén tillsammans med sin bror och sin far. Även de var konstnärer. Hans anropssignal var ”Restorer”, eller återställare.

Anton är borta, men på samma gång är han fortfarande här. Han befinner sig någonstans mellan närvaro och frånvaro, på en plats som inte har något namn i fredstid, en plats som detta krig har gjort verklig.

I dag vill jag tala med er om vad kulturen innebär, om när konstnärer blir soldater och om varför den frågan är viktig här i denna sal. Mitt namn är Serhii Pohrebyskyi, och jag är en ukrainsk konstnär som för närvarande bor i Sverige.

För ett par år sedan blev jag utvald till ett Swan-vistelseprogram. Det är ett svenskt nätverk för konstnärlig residens. Beslutet fattades av någon i ett rum som jag inte var närvarande i, och detta beslut har tagit mig hit där jag står i dag. Jag vill uttrycka min uppriktiga tacksamhet till Sverige för ert konsekventa stöd till Ukraina och att ni stöder ukrainska konstnärer som fortsätter att arbeta och verka här i Sverige.

Jag upplevde början av den fullskaliga invasionen i Ukraina 2022. Att jag senare kom till Sverige har gett mig distans och tid att förstå något väldigt klart och tydligt: Kultur slutar inte i krig, utan den transformeras. I fredstid associerar vi ofta kultur med museer, gallerier, böcker och underhållning, men i krig blir kulturen något helt annat. Den växer in i den konstant förändrade verkligheten runt människorna och interagerar med minne, identitet, språk, rädsla och förlust.

Kulturen blir ett sätt att bevara mänskligheten när allt runt omkring blir alltmer avhumaniserat. Den blir en del av hur ett samhälle minns sig självt genom en kris. Som konstnär har jag alltid ansett att konst inte bara återspeglar verkligheten utan också förändrar villkoren för det vi ser. Den berättar inte för oss vad vi ska tycka och tänka, utan den öppnar upp för andra sätt att tänka.

Både före och efter den fullskaliga invasionen har ukrainska konstnärer fortsatt att skapa, samtidigt som de genomlever kriget. Många har gått med i försvaret av Ukraina. Andra arbetar som frivilliga och dokumenterar, hjälper civila eller fortsätter att skapa konst.

Jag vill verkligen uttrycka min djupaste respekt, inte bara för de ukrainska konstnärer som försvarar vårt land i dag utan för alla soldater och civila som visar motståndskraft när de försvarar sitt oberoende, sitt språk, sin historia och sin rätt till den egna identiteten.

För många ukrainska konstnärer i dag går det inte längre att skilja mellan konst och krig. Dessa verkligheter samexisterar. Anton var en sådan person. När jag tänker på honom nu tänker jag inte bara på förlust, utan jag tänker på vad hans val betydde. Han förstod, kanske tydligare än de flesta andra, att kultur, minne och identitet inte är abstrakta värden, utan de är precis det som försvaras.

Anton stod inte utanför historien som en iakttagare, utan han gick in i historien. Och nu befinner han sig på den där platsen, mellan det som vi känner till och det som vi inte riktigt kan förstå, där någon är borta men ändå på något sätt närvarande i varje samtal, i varje studio och i varje oavslutad tanke. På

ukrainska har vi ord för denna typ av frånvaro – ord som inte har något tydligt slut.

Auktoritära system har förstått kulturens makt mycket väl, och det är därför de attackerar den först. Ryssland har medvetet attackerat över 600 kulturella platser i Ukraina sedan invasionen påbörjades – bibliotek, museer, teatrar och arkiv. Det är inget misstag utan en strategi, för kulturen bevarar minnet, och minnet gör manipulering mycket svårare.

Desinformation fungerar bäst när människor slutar analysera, ifrågasätta och minnas. Kulturen hjälper ett samhälle att stå emot enkla svar. Den låter människor fortsätta att tänka kritiskt även när de befinner sig under press. Konst kan inte stoppa missiler, men kultur kan hjälpa till att skapa ett samhälle som kan stå emot lögn, skydda demokratiska värden och bevara mänsklig värdighet, även i krig.

I dag står Europa inte bara inför militära hot utan är även under press när det gäller information och ideologi. Det är inte något avlägset, utan det sker nu. Det är därför kulturen måste fortsätta att stödjas under en kris. Det gäller inte bara de stora instituten och institutionerna utan även oberoende konstnärer, små initiativ, stipendier, lokala konstnärer, förläggare och utbildning. Stödet till kulturen får inte försvinna i en kris. Det är oftast då kulturen är som mest nödvändig.

För ett par år sedan var det någon som fattade ett beslut att stödja en konstnär genom att ge ett vistelsestipendium, och tack vare det beslutet står jag här i dag. Program som Swan – små beslut som fattas av människor, ungefär som det här – kan förändra vad som blir möjligt, inte bara för en konstnär utan för vad den konstnären senare kan säga, skapa och fortsätta med.

På ett sätt är jag resultatet av att någon litade på och trodde på mig. Någon trodde på att kulturen är viktig, även när världen är svår, särskilt då. Anton trodde också på det. Han uttryckte det bara på ett annat sätt. Kulturen hjälper människor att bevara sin mänsklighet. Ibland är det viktigaste vi kan göra att se till att vår mänsklighet har en plats att överleva på och ett språk att tala när allt annat blivit väldigt högljutt och väldigt mörkt.

Mats Berglund, ordförande, KrU: Stort tack till Serhii Pohrebyskyi, som var den sista talaren.

Nu hälsar vi panelen välkommen. Samtalet kommer att ledas av min kollega Malin Danielsson, som är vice ordförande i kulturutskottet.

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Välkomna, Gunvor Kronman, Fredrik Peedu, Anna McWilliams och Susanne Thedéen, att ta plats på podiet!

Det känns som att vi med den sista talaren fick lite kött och blod efter det teoretiska som vi har pratat om här, eller vad säger ni? Det känns verkligen i hjärtat.

Vi har fått lyssna till ett flertal myndighetspersoner här i dag som jag tycker har gett oss en ganska samstämmig bild av varför kulturen har en viktig roll i

beredskapen och det framtida försvaret. Är det någon av er i panelen som känner att ni har hört något nytt här i dag, eller är det gammal skåpmat alltihop? Är det någon som vill hugga in?

Fredrik Peedu, Försvarsmakten: Det är måhända inte så mycket nytt som sagts. Det nya är väl formatet, som är glädjande. I någon mening manifesterar vi som finns här i lokalen nu medvetenheten om hur nära kultur och försvar hänger ihop.

Vid en första anblick kan man tycka att konstnärer och kanske framför allt de fria grupperna ligger väldigt långt ifrån en försvarsmakt. Visuellt är det måhända så, men tillsammans är vi båda aktörer som är oerhört viktiga för att bygga ett starkt samhälle. Detta kan inte upprepas nog, alltså behovet av att tvärsektoriellt fundera på dessa frågor, finnas i samma rum och delta i samtalen.

Det här är inget nytt, men det är ändå en ny väg för Sverige och det offentliga samtalet som betyder väldigt mycket för mig.

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Vi är glada över att det uppskattas. Jag tror att det är första gången som vi i kulturutskottet och försvarsutskottet gör något sådant här gemensamt. Det behöver finnas på alla nivåer, precis som Fredrik var inne på.

Gunvor! Vi tittar ju mycket på Finland i Sverige och försöker lära oss av det som ni gör bra. Finns det något i synen på kultur och beredskap som du tycker att ni gör bra och som vi svenskar och svenska parlamentariker borde ta med oss och förändra här?

Gunvor Kronman, Hanaholmen: Först vill jag säga att det finns mycket som behöver utvecklas i Finland när det gäller samarbetet mellan försvarsmakten och kulturarvsinstitutioner. Där tror jag att vi kan lära oss mycket av de baltiska länderna, som har fysiska övningar, som jobbar tillsammans och som har operativa modeller.

Under vår utbildning i förra veckan hade vi med en representant för den brittiska armén, som ansvarar för en enhet inom armén som har till uppgift att operationalisera skyddet av kulturarv. Jag tror att det finns mycket att lära av andra här.

När det gäller Finland försökte jag i mitt korta anförande få fram hur grundläggande kulturen är i definitionen av en nationell identitet och vilken kraft den ger. Den resiliensen och sambandet med försvarsviljan tror jag inte att man ska underskatta.

Sedan finns det mycket som behöver utvecklas. Jag tror att det övergripande strategiska tillnärmningssätt som Sverige har och som bland annat Riksantikvarieämbetet ansvarar för är något som vi behöver titta på i Finland. Vi har jättemycket beredskap inom kulturarvet, men det kommer väldigt

mycket bottom-up, alltså från enskilda institutioner som har ett lagstadgat ansvar och där det finns skyddsrum, planer och så vidare.

Det sitter i ryggmärgen på alla institutioner i Finland att ha en beredskapsplan, men också Finland behöver en kvalitetssäkrad strategi och ett övergripande tillvägagångssätt där man också beaktar de nya hot som till exempel drönarkrigsföringen och hybridkrigföringen innebär.

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Ni har det i ryggraden på ett lite annat sätt än vad vi kanske har i Sverige.

Susanne Thedéen, Riksantikvarieämbetet: Jag delar den uppfattningen. Jag träffar mina nordiska kollegor årligen under flera dagar, och sedan 2022 har vi varje år haft med beredskapstemat på dessa träffar. Just 2022 tog alla rygg på Finland.

Sedan skulle jag ändå säga att inte minst Sverige och Norge arbetar med beredskapsfrågan och har kommit i fatt, om jag får uttrycka mig så, medan Danmark fortfarande ligger en bra bit efter.

Nu ska vi träffas i världsarvet örlogsstaden Karlskrona, där det också finns mycket försvarsangelägenheter. Då kommer vi nordiska kollegor att fortsätta den här diskussionen, som är jätte viktig.

Att gå från det mer teoretiska och övergripande, som är viktigt att ta sin utgångspunkt i, till att bli mer handlingsinriktade och praktiska är en resa som vi måste göra och inte får räddas. Det innebär att man ibland får lägga rälsen medan man åker på den. Det gör vi också, skulle jag vilja säga.

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Vi har hört här hur vårt kulturarv inte bara kan skapa resiliens och motståndskraft utan också användas i andra syften. När vi går från det mer teoretiska till det handlingskraftiga och praktiska: Finns det risker i det arbetet, att det kommer fel värderingar och fel prioriteringar in i det som vi ska skydda? Kommer andra att kunna använda det i stället för oss? Resonerar ni kring det?

Susanne Thedéen, Riksantikvarieämbetet: Det är klart att det finns en sådan diskussion. Det finns alltid risker kopplat till det. När kulturarvsinstitutionerna nu gör ett urval av vad som ytterst ska skyddas är det experter inom dessa institutioner som ska sitta i förarsätet. Det är inte något som vi som kulturarvsmyndighet lägger oss i, utan det är de enskilda institutionerna som måste göra urvalen.

Vi ser till att det finns containerlösningar, magasin och så vidare, men det är de som gör urvalen. Sedan är det förstås en diskussion hela tiden. Jag tycker ändå att det finns en beredskap brett inom kulturarvet och kulturen i de här frågorna.

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Armlängds avstånd gäller fortsatt, men vi behöver ha en beredskap för hur det kan användas.

Susanne Thedéen, Riksantikvarieämbetet: Precis!

Gunvor Kronman, Hanaholmen: Jag vill gärna komma in här. Jag tycker att det som sades var viktigt: Det här behöver operationaliseras.

På en internationell konferens i nästa vecka kommer vi att presentera de rekommendationer som 20 experter från Norden och Baltikum tog fram i förra veckan. Något som de betonade var betydelsen av den omfattande digitaliseringen och skapandet av 3D-kopior. Till exempel skulle återuppbyggnaden av Notre-Dame inte ha varit möjlig om man inte hade råkat göra en väldigt avancerad 3D-kopia just före branden.

Detta kräver pengar och anslag i statsbudgeten. Det handlar om internationellt samarbete. När vi förberedde vårt arbete intervjuade vi kulturarvsansvariga i jättemånga länder –Ukraina, Afghanistan, Palestina och Syrien. Något som alla lyfte fram var behovet av internationellt samarbete, regionalt samarbete, goda kontakter med kollegor, avtal med tullmyndigheter, försäkringar, dokumentation och så vidare.

Det finns jättemånga praktiska och konkreta saker som behöver göras, och det är viktigt att det finns processer för evakuering och samarbete med Försvarsmakten.

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Precis, det behövs systematik och planering.

Anna! I din forskning har du tittat på den fria och ibland kanske lite bråkiga konsten, som å ena sidan är viktig för den fria åsiktsbildningen och demokratin i stort men som å andra sidan kan användas som påtryckningsmedel. Hur ska vi hantera den paradoxen?

Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut: Den är svår, men det är därför vi måste ta oss an den. Vi kan inte tänka att det är för svårt och att vi inte kan göra det. Det är snarare farligare att inte göra det.

Jag tänker på flera saker. Det är fantastiskt att så mycket arbete har kommit igång inom kulturarvssektorn, för det har verkligen skett mycket de senaste åren. När det kommer till kulturen brett och särskilt konsten måste vi få med dem på tåget på ett annat sätt, för det har vi inte.

Någon måste ta ansvar för det här. Så jobbar man mycket i totalförsvaret generellt. Om det inte finns någon som har ansvaret blir det sällan någonting, utan då hamnar saker mellan stolarna. Det är fantastiskt att vi nu har Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet som bevakningsmyndigheter, men för till exempel konsten har vi inget sådant. Där behöver det operativa arbetet komma in mycket.

Som forskare skulle det vara tjänstefel av mig att inte påpeka att vi också behöver öka forskningen om det här. Samtidigt som vi lägger rälserna måste vi ha personer som forskar om dessa saker, bygger upp kunskap och ser till att vi inte lägger rälserna åt helt fel håll. Vi behöver tänka ett steg framåt: Vad händer i det här? Vad blir konsekvenserna av det? Hur kan vi jobba med det för att få ihop de olika delarna?

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Den här ”någon” är intressant. Vi är två olika utskott här med två olika budgetanslag och så vidare. Vem är ”någon”? Har du något svar på det? Vad säger forskningen? Hur gör andra länder?

Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut: Vi har undersökt hur man kan stödja särskilt den fria konsten på olika sätt, men jag drar mig fegt undan frågan om ”någon”. Det finns klokare personer som kan svara på det.

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Det är sådant som vi ska lösa, tänker du.

Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut: Men vi kan tydligt visa att det behöver göras.

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Är ni ”någon”, Fredrik?

Fredrik Peedu, Försvarsmakten: Nej, vi är inte ”någon”. Skämt åsido: Försvarsmakten har många uppgifter i både grundberedskap och höjd beredskap. Det vore att ge falska förespeglningar att antyda att vi på något sätt skulle vara ”någon” i det här sammanhanget.

Jag skulle vilja lyfta upp att konsten, oavsett om det är scenkonst, artefakter, bibliotek eller kultur i stort, ibland betraktar sig som värnlös, som den som alltid behöver skyddas. Det Madeleine Sjöstedt tog upp om mjuk makt och anseende var viktigt, för konsten är inte värnlös utan väldigt stark. Det har vi sett i alla konflikter i modern tid, och vi ser det nu i konflikten i Ukraina. Vi ser det även där konflikter inte ännu har resulterat i krigshandlingar. Konsten är en väldigt stark faktor, och man ska sluta se konsten som värnlös och som en mjuk del av samhället. Det finns väldigt mycket kallt stål också i konsten.

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Menar du det på ett positivt sätt, eller är vi inne på den paradox jag frågar alla om?

Fredrik Peedu, Försvarsmakten: Kallt stål är alltid positivt om det används i goda syften.

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Jag är från kulturen och inte från Försvarsmakten, så jag har inte terminologin klar för mig.

Vi lyssnade till Serhii från Ukraina, vilket berörde oss djupt. Fritt översatt sa han att konst inte kan stoppa en missil men att den kan upprätthålla mänsklig värdighet även under ett krig. Här finns nu ledamöter från båda utskotten, så vad behöver vi ta med oss härifrån för att uppvärdera kulturen och kulturens kraft i beredskapsarbetet? Vad behöver vi göra i de beslutande församlingarna? Vad har ni för medskick till oss? Någon som vill börja? Alla, vad härligt!

Gunvor Kronman, Hanaholmen: Konsten ger också hopp åt människan. Jag lever mitt andra liv i Palestina och ser där dagligen hur barn lär sig dansa dabke i rasmassorna i Gaza och hur konstnärerna använder kol för att uttrycka sig och sin mänsklighet och känna framtidstro. Det grundläggande hopp som vår ukrainska konstnär talade om är helt avgörande för att man också ska kunna fortsätta att vara resilient.

Susanne Thedéen, Riksantikvarieämbetet: Det finns två aspekter av detta som vi är inne på. Det handlar både om att skydda kultur, konst och kulturarv och om att kulturen har en sprängkraft och behöver hållas levande och ha förutsättningar för det.

Låt mig kommentera detta med vem som kan ta vilken roll. Som myndighet kan vi ta en roll och föra dialog, ytterst med regeringen, om hur vi ser på olika typer av behov. Det har vi också gjort när det gäller det förslag som har kommit om att Kulturrådet rimligen också bör bli beredskapsmyndighet. Man måste också diskutera hur en eventuell sådan här sektor ska se ut eller om dessa frågor ska in i en annan sektor. Långsiktigt är det inte bra för kultur, konst och kulturarv att hänga löst i systemet, och här kan vi som myndighet peka på att denna fråga måste lösas och att kultur och konst behöver komma med i detta.

Fredrik Peedu, Försvarsmakten: Jag återkommer till att konsten inte är värnlös utan att konsten är stark. Man får inte bortse från att en motståndare i en eventuell konflikt kommer att slå mot våra styrkor. Ju mer man exponerar konsten och ju mer man blir medveten om dess styrka, till exempel genom den blåvita märkning som Susanne visade på en av bilderna, desto mer skapar man krigsmål för en potentiell motståndare. Många inom kulturens värld ser nog inte sig själva som mål. Men återigen: Vi ser det i Ukraina, och det är inte bara byggnader och artefakter utan också människor. En väldigt stark konstutövare blir minst lika intressant att plocka bort som andra starka företrädare för en nation eller för en kultur. Detta bör man ha med sig.

Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut: Jag hoppas att det här är det första av många möten och diskussioner mellan oss. Detta kan som sagt inte lösas av en sektor, och denna "någon" är väl vi alla men på olika sätt

beroende på var vi är i systemet. Är man en privatperson? Är man Försvarsmakten? Är man Riksantikvarieämbetet? Vi har alla möjlighet att göra något.

Något som är fantastiskt spännande när man forskar om totalförsvaret är alla aktörer som plötsligt ska samarbeta och som kanske inte har gjort det på väldigt länge. Jag tänker att för försvarssektorn och kultursektorn är det inte jättelätt, och jag står lite med ett ben i varje läger och får ofta agera översättare och säga att så här menar man här och så här menar man där. Man ska därför inte underskatta de små och stora diskussionerna. Från mitt perspektiv handlar det om att skapa kunskap generellt om olika områden men också om att olika aktörer ska ha kunskap för att bättre kunna föra dialog och därmed föra samtalet och arbetet framåt.

Malin Danielsson, vice ordförande, KrU: Det handlar om det gemensamma språket och den gemensamma förståelsen.

Från högsta politiska nivå ser vi detta just som ett första steg, för vi behöver samtala om detta och få en gemensam förståelse så att vi exempelvis förstår att kallt stål är positivt och att konst inte stoppar missiler men skapar det värddiga liv vi vill försvara.

Stort tack till panelen!

(Applåder)

Mats Berglund, ordförande, KrU: Varmt tack till Malin och panelen! Nu går vi vidare till ledamöternas frågor. Jag kommer att leda frågestunden tillsammans med försvarsutskottets ordförande Peter Hultqvist. Frågorna ställs av partierna i storleksordning, och vi ska försöka blanda utskotten i någon utsträckning. Jag vill be frågeställarna att hålla sig ganska kort, för vi har inte så mycket tid. Vi kommer kanske inte att hinna med alla frågor från båda utskotten, men vi kör på så långt vi hinner.

Hanna Westerén (S): Jag vill tacka för intresseväckande föredragningar, men något jag saknade i dem var folkbildningens roll. Folkbildningen finns i dag i hela Sverige och når människor som annars inte skulle ha kommit i kontakt med möjlighet till källkritik, nytt lärande och livslångt lärande. Folkbildningen fungerar än så länge väl men är satt på kraftigt undantag.

Som jag ser det är folkbildningen demokratins självförsvar, men den kräver resurser i fredstid för att fungera i tider av höjd beredskap och ytterst i krig.

Jag undrar om Anna McWilliams från Totalförsvarets forskningsinstitut skulle vilja reflektera över folkbildningens roll i svenskt totalförsvaret.

Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut: Nu får du ett tråkigt forskarsvar. Det här är inget vi har studerat specifikt, så då är det svårt att uttala sig om just folkbildningen. Kunskap är dock generellt väldigt viktigt, och folkbildningen är ju viktig för civilsamhället. Man kan därför tänka sig att den har

en viktig roll. Men jag kan inte uttala mig om det eftersom vi inte har tittat på det.

Per Söderlund (SD): Tack för väldigt intressanta föredragningar! Även min fråga går till Anna McWilliams och möjligen Susanne Thedéen.

Vi är alla överens om att kultur är viktigt och att kulturen har varit betydande för att upprätthålla det ukrainska civilsamhällets moral i en svår tid av pågående krig. I en krigssituation är som bekant resurser ytterst begränsade, vilket vi även ser i Ukraina. En stor del av krigförande länders resurser läggs av naturliga skäl på militärt och civilt försvar, men samtidigt behöver även kulturen skyddas och bevaras.

Det är givetvis svårt att värdera kultur i kronor och ören, men jag skulle vilja höra lite mer om den prioriteringsordning man bör tillämpa i krig i ett mångkulturellt samhälle vad gäller det militära och civila försvaret i förhållande till kulturen.

Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut: Jag är återigen en tråkig forskare och säger att vi inte har gjort någon sådan jämförelse. Men det är intressant att denna jämförelse ofta görs.

Det är klart att det behöver prioriteras. Det faktum att arbetet inom kulturen när det gäller beredskap har kommit igång mycket senare än många andra delar av totalförsvaret visar på detta, och det känns som en rimlig ordning.

Men det är lite olyckligt att denna jämförelse ofta görs. Det är lite som att jämföra äpplen och päron just när det kommer till pengar.

Jag tror att man behöver hitta andra sätt att komma framåt, och jag ställer en öppen fråga tillbaka: På vilka andra områden gör man sådana jämförelser? Det görs nämligen ofta mellan just kulturen och försvaret.

Susanne Thedéen, Riksantikvarieämbetet: Jag kommer gärna in i den frågan, för det är klart att resurser alltid finns med. Nu är 84 miljoner avsatta till ett stärkt civilt försvar. Dessa resurser arbetar vi på med, och de täcker en del av behoven. Men det arbete som är viktigt nu är det som sker inom ramen för rådet för skydd av kulturarv. Vi rapporterade delredovisning 2 nu i våras och ska slutrapportera i december, och då avser vi att återkomma med vilka åtgärder som är prioriterade, baserat på det jag sa om skydd på plats, digital beredskap och övningsverksamhet. Här finns ibland också andra medel att söka, men vi avser som sagt inom ramen för rådets verksamhet att återkomma mer specificerat.

Det viktiga är att inte ta avstamp i enbart resurser och ropa på det. De identifierade behoven måste komma först, och sedan, i nästa skede, får man prata om hur detta ska resurssättas.

Jörgen Berglund (M): Tack för en fin och intressant förmiddag! Jag vet inte vem som tog initiativet till detta; det kanske var kulturutskottet. Stort tack för det i så fall!

Precis som Försvarsmakten påpekade är försvaret av Sverige inte bara Försvarsmaktens uppgift, lika lite som alla frågor om vårt totalförsvar är försvarsutskottets eller Försvarsdepartementets ansvar. Alla vi här har ansvar för detta, och därför är jag jätteglad att vi har detta offentliga sammanträde.

Jag är också glad över att någon, jag minns inte vem, tog upp detta med att utbilda och använda Bilkåren för undanförsel av kulturarv. Jag vill passa på att berätta för alla aktörer här, inte minst från kultursektorn, att vi har 18 frivilliga försvarsorganisationer, som är väldigt behjälpliga. Bilkåren är en av dem. Glöm inte bort dessa!

Nu till min fråga. Många skydd för kulturen i stort finns reglerade i olika konventioner och fördrag. Gott så. Men vi vet ju att Ryssland inte respekterar några som helst internationella överenskommelser. Hela detta system bygger ju på att vi faktiskt respekterar dessa överenskommelser. Finns det en risk när vi planerar att vi utgår från hur det är tänkt, trots att vi vet att Ryssland inte respekterar det? Planerar vi för optimistiskt?

Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut: Det finns alltid en sådan diskussion när vi gör våra listor och märker ut med Blue Shield om det kan bli måltavlor. Men om vi inte gör detta frångår vi de konventioner och det ansvar vi själva har tagit. Det är alltså en svår fråga. Om en fiende vill skada vårt kulturarv vet fienden nog vad det är oavsett om det sitter en blå sköld på eller inte. Denna risk lämnar vi oss nog öppna för oavsett, och blir det krig kommer vi att utsättas för den. Jag tror inte att detta nödvändigtvis gör saken värre, men det vet vi aldrig.

Samtidigt: Om vi tydligt har listat och märkt ut har vi bättre möjlighet att lagföra efter en konflikt, för då är det svårt för andra att säga att de inte visste om det. Vi hjälper också Försvarsmakten att veta vad som är en skyddad byggnad i en konflikt. Och nu när vi är med i Nato kan vi ha allierade på svensk mark som inte är lika insatta.

Det finns alltså både för- och nackdelar med detta.

Gunvor Kronman, Hanaholmen: Finland har valt att inte märka ut objekt med skyddselement. Men jag instämmer i analysen att objekten nog är kända ändå och att man kan behöva denna dokumentation i den juridiska processen efteråt om något förstörts.

Vasiliki Tsouplaki (V): Tack för alla intressanta dragningar! Jag har en väldigt konkret fråga kopplat till hur ökade kulturvanor kombinerat med förståelse för kulturens kraft redan nu kan göra skillnad för beredskapsfrågorna. Flera har

varit inne på att man inte kan börja när krisen kommer utan att vi måste stärka kulturen redan i dag.

Myndigheten för psykologiskt försvar har tillsammans med Bildkonst Sverige tagit fram en väldigt viktig rapport på detta område, men den nämndes inte här. Därför vill jag tipsa alla om att kika på den, för den handlar om hur bildkunnighet hänger ihop med förmågan att stå emot den desinformation som många möter på nätet.

Jag vänder mig till Magnus Hjort. Vad händer nu efter att denna eminenta rapport har tagits fram? Det finns en rad rekommendationer till olika myndigheter om hur de kan bredda begreppet medie- och informationskunskap till att innefatta mer bildkunnighet. Det finns rekommendationer för hur skolan kan jobba och om public services roll i detta. Det pratades om operationalisering i panelen, och detta är verkligen direkta instruktioner för att börja jobba med bildkunnighet på detta sätt.

Vad händer i nästa steg? Finns det idéer från Myndigheten för psykologiskt försvar om att ta fram rapporter på andra kulturområden för att kunna bredda detta arbete även framgent?

Magnus Hjort, Myndigheten för psykologiskt försvar: Tack för en väldigt intressant fråga!

Jag skulle dock vilja börja med att kommentera Hanna Westeréns inspel om folkbildningen. Jag är helt enig med henne om att den är jätteviktig i vårt samhälle, i vårt civilsamhälle och för vårt psykologiska försvar, och det slog mig nyss att varken jag eller någon annan nämnt folkbildningen. Det senaste halvåret har jag haft en rad kontakter med företrädare för folkbildningen på central, regional och lokal nivå i form av föreläsningar, och vi tittar på hur vi kan samverka med folkbildningen för att stärka kunskap och beredskap.

Det finns ett ord på engelska som jag brukar använda, empowerment. Jag kan inget bra ord på svenska för det, men det är precis detta det handlar om, alltså att få folk att bli mer kunniga i hur det moderna informationssamhället ser ut och hur främmande makt och andra använder information för att påverka hur vi uppfattar verkligheten och för att underminera vår demokrati.

Jag tycker att det var en jättebra fråga, och detta kommer vi givetvis att jobba vidare med.

Det var jättekul att rapporten om bildkonst och bildkunnighet togs upp. Vi har finansierat rapporten, men Bildkonst Sverige står för förslagen. Det är alltså inte vi som har tagit fram förslagen. Men vi tycker givetvis att de är jätteintressanta. Denna samverkan vill vi gärna utveckla, för det är otroligt viktigt att jobba med civilsamhällets olika organisationer och olika delar. Det var ju i stor utsträckning civilsamhället som byggde upp Sveriges demokrati under 1800-talet och framåt, och vi måste fortsätta att jobba med civilsamhället.

Jag tar till mig frågan som en uppmaning att tillsammans med Bildkonst Sverige titta på förslagen.

Catarina Deremar (C): Tack för oerhört intressanta dragningar! Jag funderar på hur konstnärer och konstutövare ska skyddas så att de kan verka under kriget men också efteråt. Konsten är ju en oerhört viktig del av rehabiliteringskedjan för såväl individer som samhälle. Vilka ska se till att institutioner och infrastrukturer skyddas så att konstnärer ska kunna fortsätta att verka? Jag vänder mig till Anna McWilliams.

Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut: Nu har jag ett tråkigt svar igen. Detta behöver utredas, och vi har redan hört förslaget att Kulturrådet skulle kunna vara en beredskapsmyndighet. Hur detta skulle kunna se ut är inget vi har tittat på i våra studier. Men ansvarsfrågan är jätteviktig, och vi måste börja prata om hur strukturerna ser ut.

Vi gjorde ett arbete för Kulturrådet, som publicerades tidigare i år, där vi tittade på vad det finns för strukturer och hur konstnärer skyddas i dagens system. Vi har tittat på vad det finns för lagar och konventioner som skyddar konstnärer, hur organisation och förvaltning ser ut och vad det finns för styrkor och sårbarheter i dagens system. Vi har också försökt förstå hur ett krig skulle kunna påverka konstnärer. Vi har alltså påbörjat detta arbete. Men kunskapen behöver öka något enormt, för vi har bara skrapat lite på ytan.

Det behövs flera olika spår. Det behövs som sagt mer kunskap, men någon behöver också utreda vem som ska ha ansvaret och hur man bygger upp detta.

Mats Berglund, ordförande, KrU: Låt mig bolla över frågan till myndighetsidan. Är Myndigheten för civilt försvar ”någon” i detta sammanhang?

Anna Starbrink, Myndigheten för civilt försvar: Jag instämmer i Anna McWilliams svar att detta är något vi behöver arbeta vidare med i Sverige. Ett perspektiv vi har är hur vi kan stärka kulturverksamheter här och nu, och därför erbjuder vi till exempel tidigare nämnda utbildningspaket riktade till kulturarv. De funkar alldeles utmärkt för kulturlivet i övrigt också, och de är fritt tillgängliga.

Vi tittar på hur man på olika sätt kan arbeta med att stärka det civila försvaret i det lokala, och vi ser att i de kommuner där man inkluderar kulturverksamheterna i sin beredskap kommer man längre.

Det är också viktigt att inse att stora delar av kulturlivet inte är kommunal verksamhet och att vi därför måste arbeta med hela det civila försvaret, där de fria aktörerna också är en viktig del.

Det blev kanske ett snävt svar på en stor fråga, men det här är ett område där vi behöver arbeta vidare.

Roland Utbult (KD): Tack för utmärkta föredrag! Jag tänkte ställa en fråga till Serhii Pohrebyskyi och Gunvor Kronman eftersom ni lever i gränslandet till Ryssland.

Kulturen är viktig för att hålla samman länder och nationer. Den ryska kulturen är ju fantastisk, med tonsättare som Musorgskij och Rimskij-Korsakov och författare som Dostojevskij och Tolstoj. Den ryska kulturen är stor och rik.

Kulturutskottet gjorde ett besök i Litauen, och där är den ryska kulturens inflytande nu mindre än tidigare. Den ryska kulturen är inte förbjuden, men den finns i mindre skala.

Hur ser det ut i Ukraina och Finland? Hur hanteras den ryska kulturen? Är inslagen färre? Försöker man hindra den ryska kulturen eftersom det är fiendesidan? Det vore intressant att höra vad ni säger om detta.

Serhii Pohrebyskyi, konstnär: Tack för frågan! Det är en intressant och väldigt komplicerad fråga för alla ukrainare som bor i Ukraina och i övriga världen. Vi förstår att detta är viktigt och handlar om fin rysk kultur. Men för oss i Ukraina är det bara en sorts bubbla. Ryssland försöker informera världen att man minsann har berömda konstnärer och poeter och berömd film, men vi anser att mycket av detta är saker de har stulit och plundrat från andra länder som tidigare var en del av Sovjetunionen och alltså ockuperat område. Man säger att det är ryska konstnärer och rysk film och att detta är det ryska sättet att tänka på.

I det vanliga samhället måste vi förstå att vi inte får huvudet som i en sorts bubbla. Det alla tänker sig är ryskt är något som kan förändras. Ingen kunde tro att den fullskaliga invasionen skulle ske, men ändå gjorde den det. Rysarna mördar hundratusentals människor. Tänk er det! Det här är inget skämt. Det är vad som sker just nu.

Därför tycker jag att det är viktigt att vi kanske inte just nu tänker på hur den ryska kulturen kommer att se ut i framtiden. Det är mycket viktigare att se till att våra soldater förstår vad som gäller: att försvara vår kultur, våra museer och våra invånare. Vi har inte tid att tänka på rysk kultur just nu, vad den innebär och om den är viktig eller inte. För mig är den ryska kulturen inte alls viktig. Jag vill inte tänka på den över huvud taget.

Gunvor Kronman, Hanaholmen: Det korta svaret på frågan om kulturutbytet har minskat är självklart ja. Finlands kulturinstitut i Sankt Petersburg stängdes omedelbart efter Rysslands fullskaliga invasion. Ryska kulturinstitutet i Helsingfors har också stängts.

Det sätter igång ett hybridkrig vid presentation av till exempel ukrainska konstnärer i Finland. Vi hade en stor utställning med Ilja Repin, en ukrainsk konstnär, på vårt nationalmuseum. Det blev kontinuerligt många attacker på alla sajter, på samma sätt som dagligen sker för vårt riksarkiv.

Det är ett stort bekymmer i Finland att studier i ryska språket har minskat dramatiskt. Finland behöver av säkerhetspolitiska skäl upprätthålla kunskaper om det ryska samhället och den ryska kulturen, men intresset för att läsa ryska

i skolan har nästan upphört totalt. Det är jätteproblematiskt, och jag tror att man behöver göra någonting åt det.

Tågförbindelsen mellan Helsingfors och Sankt Petersburg med Allegro gjorde att man från centrum i en stad kunde vara i centrum i den andra staden på tre timmar för att besöka en utställning och gå på teater eller opera. Det här finns inte längre. Tågen trafikerar nu norra Finland och Sverige, och järnbanan används inte längre aktivt.

Det har skett en dramatisk förändring. Bristen på kunskaper om Ryssland är ett problem, och eftersom även universitetssamarbeten har upphört är det ett problem för hela vår region.

Låt mig också säga en sak om folkbildningen. Vi har ett obligatoriskt skolämne i Finland som heter media literacy. Det har vi i stor utsträckning mot bakgrund av att kunna stå emot informationskrig och idka källkritik. Det här tror jag är väldigt värdefullt.

Emma Berginger (MP): Tusen tack för ett väldigt intressant seminarium!

Precis som flera av mina kollegor sitter jag i Försvarsberedningen. När vi arbetade med vår rapport *Kraftsamling* skulle vi formulera oss om kulturen. Från början var kulturarv vårt fokus, men jag tyckte att det var viktigt att den levande kulturen också skulle få plats eftersom den är ett värde värt att försvara och utgör en viktig del av vår demokrati.

Tack och lov tyckte även mina kollegor det, och vi landade i formuleringen: Det är viktigt att så långt det är möjligt upprätthålla kulturverksamhet i händelse av krig. Kulturlivet är en motståndskraft i sig. Detta gäller både det historiska kulturarvet och den samtida kulturen.

Frågan är då hur beredda vi egentligen är. Hur många kommuner, regioner och civilområden planerar för förutsättningar för att vidmakthålla ett levande kulturliv så att det finns kvar även i krig så att man inte bara skyddar kulturarvet? Eller tänker man att det är en verksamhet som kan prioriteras bort i händelse av högsta beredskap när all verksamhet som ska bedrivas är totalförsvar?

Jag skulle vilja ställa min fråga till både Anna Starbrink från Myndigheten för civilt försvar och Anna McWilliams från FOI. Vilka åtgärder skulle enligt er behövas i form av lagar, förordningar och resurser för att öka vår beredskap för att skydda den levande och samtida kulturen?

Anna Starbrink, Myndigheten för civilt försvar: Tack för frågan! Det du beskrev från Försvarsberedningen finns med i det gällande totalförsvarsbeslut som vi utgår från i vårt arbete.

Myndigheten för civilt försvar har inte i dag någon samlad bild av hur väl kulturlivet står rustat för att möta de största utmaningarna. Vi vet dock att det pågår ett arbete med detta runt om i landet. Jag vågar påstå att motståndskraften i hög grad finns lokalt. Då blir det lokala arbetet viktigt. De kommuner som inkluderar kulturverksamheterna i det – både det levande kulturlivet och

kulturarvet – är naturligtvis bättre förberedda. Men vi har inte någon total bild av läget.

Du ställde en fråga om vad som skulle behövas i form av till exempel ny lagstiftning. Jag vet inte om det är just lagstiftning som krävs nu, utan vi ser ett stort behov av att öka kunskap. Vi erbjuder kunskapshöjande insatser genom ett utbildningspaket som finns fritt tillgängligt för alla på vår hemsida.

Jag uppmanar alla att använda utgångspunkterna för totalförsvaret för att få en känsla av vad vi måste förbereda oss för. Det finns sju olika typsituationer. Det finns även stöd när det gäller övning och sådant. Vi tror att det är sådana insatser som behövs nu. Olika myndigheter behöver också arbeta tillsammans för att stärka även detta område.

Även om Kulturrådet inte har talat här i dag har jag noterat att de alltmer har börjat lyfta frågan om kulturens betydelse och vikten av att vi inkluderar kulturlivet i beredskapsfrågorna. Naturligtvis är Riksantikvarieämbetet aktivt på detta område.

Vi försöker också inspirera. Därför har vi tagit fram den rapport som jag nämnde i mitt anförande som är en iakttagelse från Kiev om hur man där arbetar med kulturen, kulturlivet och mycket annat som är viktigt för en kommun eller en stad. I den blir det tydligt att de här frågorna spelar väldigt stor roll i människors vardag.

Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut: Vi har inte studerat kommunerna direkt, men jag får enormt många förfrågningar, särskilt efter rapporten som vi skrev på uppdrag av Kulturrådet och Konstnärsnämnden. Då ser man att det händer många saker. Det ser väldigt olika ut i olika regioner, och det är väldigt personberoende. Hur man driver på i dessa frågor beror på vilka som sitter på olika poster och vilken kunskap och bakgrund de har.

Det ser alltså verkligen olika ut, men man kan se att det liksom bubblar där ute; frågan har kommit upp mycket oftare under det senaste året.

Det frågades om vad som behövs, och lagstiftning nämndes. Vi har tittat lite på vilka lagar som finns som skydd. Vi tittade särskilt på konstnärlig frihet i det arbete vi gjorde för Kulturrådet. Då kunde vi se att det är ett område som man behöver förstå bättre. Det är mitt tråkiga svar på allt, känns det som.

Vi tittade hur som helst på grundlagarna och en del konventioner. Men det finns väldigt mycket speciallagstiftning som vi inte har haft chans att titta på än, som museilagen och bibliotekslagen.

Först behöver man förstå lagstiftningen bättre. Det finns en liten fara i att rusa iväg och skapa lagar innan man ens har förstått det hela. Lagar kan också bli väldigt styrande i arbetet och i det man gör. Därför gäller det att se till att det blir rätt i stället för att man bara gör något.

Det man ser mycket i kommuner och regioner – egentligen på hela skalan – är att det finns många lärdomar från Ukraina att dra. Det är fantastiskt bra, och vi kan och ska lära oss mycket av det. Men vi måste också förstå det här i vår egen kontext. Ukraina, och egentligen varje konflikt, har en specifik

kontext. Det finns en viss fara med att översätta den till en svensk kontext. Jag tror dock att det finns ett stort arbete att göra här, och det måste förstås göras på olika nivåer.

Malin Danielsson (L): Jag vill rikta min fråga till vår ukrainske gäst Serhii Pohrebyskyi. Om du skulle ge oss som parlamentsledamöter något råd om hur vi ska stärka vårt levande kulturliv och skapa en motståndskraft, vad skulle du skicka med oss utifrån de erfarenheter ni har? Vad gjorde ni riktigt väl innan kriget bröt ut? Och vad hade ni önskat att ni hade gjort innan kriget bröt ut för att behålla ett starkt kulturliv?

Serhii Pohrebyskyi, konstnär: Tack för en intressant och djup fråga! Till att börja med är det bättre om vi inte integrerar konstnärer och konst i det militära systemet. Det är visserligen inte viktigt just nu då alla våra konstnärer och personer som skapar konst tillhör militären nu.

Om vi förbereder oss bättre för detta är det möjligt att få ett bättre resultat efteråt. Jag vet inte hur jag ska förklara hur vi närmast kan göra det här bättre just nu, men att börja prata om det är en bra startpunkt. Varje samtal i små eller stora rum eller på gatan gör frågan bredare och viktigare när det gäller vad varje person kan göra. Alla måste göra det de kan göra.

Björn Wiechel (S): Tack för initiativet till ett väldigt intressant seminarium! Man förstår att kultur och beredskap är ett omfattande område. En del handlar om det fysiska kulturarvet, men mycket av kulturarvet sitter i våra huvuden, i våra relationer och i våra vanor.

Vi har alla imponerats och inspirerats, om man kan säga så, av Ukrainas kamp, men låt mig rikta blicken mot Sverige.

Jag vill ställa min fråga till Myndigheten för civilt försvar och Myndigheten för psykologiskt försvar. Har Sverige några särskilda styrkor när det gäller det här? Vi har varit inne på folkbildning och civilsamhälle. Vi är i hög grad ett land med folkrörelsetradition. Vi är demokratiskt organiserade i vardagen. Det är allmänt ett värn mot allehanda illegitima maktanspråk. Ser ni att vi har styrkor i Sverige i vår kultur som vi bör värna?

Kan ni dessutom reflektera lite över balansgången mellan att värna det fria kulturlivet och samtidigt väva in det i en beredskap men utan att styra det, så att det är fritt, och finns det något särskilt här som man bör tänka på? Det sista var en typisk kulturutskottsfråga.

Anna Starbrink, Myndigheten för civilt försvar: Vad har vi för styrkor? Jag tror att vi har många styrkor. Vi har ett totalförsvar, en modell för hur vi samlar hela samhället. Där är även kulturlivet och kulturarvsaktörerna en del, vilket jag tror är en styrka. Men vår allra största styrka är kanske den tillit som vi har

i vårt samhälle. Det kallas ibland det nordiska guldets. Vi känner tillit till myndigheter och till varandra. Det är en fantastisk styrka.

Ämnet för din andra fråga var jag inne lite grann på i mitt anförande. Jag hör att vi talar om motsättningen mellan kulturens eget värde och att använda kulturen som ett instrument för andra saker i samhället. Den här motsatsställningen känns lite konstruerad. Vi kan väl se att kulturen både har ett eget värde och har väldigt stor betydelse för att bygga vårt samhälle, vår motståndskraft och vårt totalförsvar starkt.

Magnus Hjort, Myndigheten för psykologiskt försvar: Tillit är absolut en stor styrka i vårt samhälle, men forskningen visar att tilliten är lite ojämnt fördelad. Det är något vi behöver jobba med för att bygga ett samhälle där så många som möjligt känner tillit. Jag tror att det är jätte viktigt.

Jag vill även nämna vår demokrati. Vi är topp fem i alla demokratimätningar, såsom dem från V-Dem, The Economist och Freedom House. Det är mycket viktigt att vi har detta fundament, och det skapar en oerhörd stabilitet i vårt samhälle.

Kulturens roll är naturligtvis viktig i allt det här. Jag vill gärna reflektera lite kring Emma Bergingers fråga om den levande kulturen. Det där tror jag är jätte viktigt, och jag tänker framför allt på kulturskolor för unga men också på en levande kulturscen för alla i vardagen. Det är naturligtvis en politisk fråga, men jag tror att det här är viktigt.

Apropå balansgången är det självklart armlängds avstånd som gäller, så att vi stöder kulturverksamhet på kulturens villkor.

Mats Berglund, ordförande, KrU: Får jag bolla frågan till Madeleine Sjöstedt? Martin Gelin nämner skillnaden mellan strategisk mjuk makt och organisk mjuk makt och när kulturen blir styrd på ett sätt som utgör en risk. Finns det någon kommentar om det av Madeleine Sjöstedt från Svenska institutet?

Madeleine Sjöstedt, Svenska institutet: Det finns det absolut. Hur man använder kulturen är en fråga som vi funderar över hela tiden. Vi använder kulturen, måste jag ärligen säga. Men det är inte så att vi beställer kultur för att kunna använda den för att marknadsföra Sverige. Däremot tar vi gärna redan skapad kultur och använder den för att marknadsföra Sverige eller andra saker som vi har i uppdrag att hålla på med.

Låt mig säga något om svenska styrkor, som både Anna och Magnus redogjorde för. Går det verkligen att visa vad som är Sveriges styrkor? Precis som båda sa handlar det om demokrati. Det är det starkaste i Sverige, och det är det vi kan prata om internationellt när vi framhåller att Sverige är ett bra land.

Jonas Andersson (SD): Jag vill rikta ett tack till alla talare för fina insatser.

Jag har en fråga som passar bäst att riktas till Myndigheten för psykologiskt försvar och Magnus Hjort.

Efter sammanträdet i dag framstår den svenska kulturen och vårt kulturarv som en självklarhet och något som är givet och tydligt på olika sätt. Men det har rört på sig i svensk politik och i den svenska samhällsdebatten. Som jag ser det har tongångarna inte alltid varit på det sättet, utan det såg annorlunda ut för 10–20 år sedan.

Det går att ta del av den debatt som fördes då, när relativiserandet och ifrågasättandet av svensk kultur och identitet tidvis var starkt från vissa håll. Jag syftar då på samhällsdebatten och politiken här i Sverige, inte något som kom från främmande makt. Ibland har det till exempel rent av ifrågasatts om det finns någon unik svensk kultur. Det har ibland även förekommit olika förringande uttalanden om den.

Debatten har som sagt förflyttats. Jag tycker inte att läget är riktigt vad det en gång var, men företeelserna lever ändå kvar i den svenska samhällsdebatten, som jag ser det.

Mot denna bakgrund vill jag fråga hur ett relativiserande och ifrågasättande av den egna identiteten och kulturen förhåller sig till en potentiell angripares vilja att ifrågasätta, bryta ned och sudda ut ett lands kultur och identitet. Skulle det kunna vara ett problem eller en sårbarhet för ett land som exempelvis Sverige? Så låter det i varje fall för mig.

Magnus Hjort, Myndigheten för psykologiskt försvar: Låt mig svara på följande sätt. Vi kan se att det för Ryssland är viktigt att utradera Ukrainas kultur, eftersom man ser att det är en grundbult för hur Ukraina bygger en egen identitet. Som ockuperad eller som utsatt för dominans från den stora grannen har man berövats rätten till sin kultur och sitt språk.

Det här är naturligtvis otroligt viktigt för länder som har varit utsatta för en kolonialpolitik på det här sättet.

I övrigt är kultur något som byggs av de människor som bor inom ett visst område där de lever. Den är hela tiden en blandning av inhemska vanor och traditioner men också utländska impulser.

Bland det svenskaste vi har är våra polskor. Jag tycker att svensk folkmusik är fantastisk, men hör vad de kallas: polskor. Det finns uppenbarligen ett utländskt inflytande.

Kultur är något vi ska värna. Den levande kulturen är oerhört viktig. Den förändras hela tiden. Vi har också ett kulturarv som vi inte alltid begriper oss på, men vi behöver värna det. Hur såg man på Ales stenar för 2 000 år sedan, eller när det nu var de uppfördes? Högarna i Gamla Uppsala är något fantastiskt. Vi kan bara skapa oss en föreställning om hur de människor som skapade dessa högar uppfattade dem, men vi tycker ändå att de är något som är värt att bevara.

Kulturen fungerar på många olika plan. Den är levande och förändras hela tiden. Jag anser att den är värd att försvara och att den har ett stort värde när den bygger vår motståndskraft. Den ger oss värdighet, och den är i stor utsträckning något som gör oss till människor.

Kristina Axén Olin (M): Även jag är jätteglad över att olika myndigheter har kunnat samlas här för ett gemensamt intresse.

Vi lever i en föränderlig värld. Ibland baserar vi politiker våra lösningar på hur världen såg ut i förrgår, men det är viktigt att vi hänger med. Jag hör i diskussionen i dag att civilsamhället jämförs med studieförbunden. Så var det mer förr. Förr var nästan 1 miljon svenskar medlemmar i studieförbunden och deltog i deras cirklar. I dag är det nere på 603 000. Vi svenskar ändrar våra beteenden.

Civilsamhället i sig ökar dock. I dag finns över 200 000 ideella föreningar. Bara idrottsföreningarna drar över 3,1 miljoner människor. När vi talar om att involvera civilsamhället måste vi tänka på de stora delarna om vi ska få med hela Sveriges befolkning. Det är jätteviktigt.

Som en av de sista frågeställarna vill jag ställa en av de kanske svåraste frågorna om detta ”någon” igen. Jag vill fråga berörda myndigheter och branscher vilka beslut de vill att vi i politiken ska fatta. Vill ni att vi pekar ut en ”någon” eller ska vi fortsätta processa och undersöka i vilken riktning vi ska gå för att se vilken lösning som blir bra? Vad konkret behöver ni från regering och riksdag för att det här ska bli så bra som möjligt?

Fredrik Peedu, Försvarsmakten: Jag kanske kan agera förband till någon som är bättre på att svara på frågan.

Det här är en viktig fråga, men den ligger väldigt långt ifrån vad Försvarsmakten planerar och tänker på. Om jag ändå får ta mig friheten att tänka som människa och privatperson tänker jag på den enskilde. Vi är alla del av både ett samhälle och en kultur, och vi har ett personligt ansvar.

Jag lyfte själv upp skyddet av konsten och konstnärer och att göra sig till måltavla. Det är precis på samma sätt som för många som jobbar inom socialtjänsten eller rättsväsendet som gör sig till måltavla för allehanda onda krafter. Polisen eller någon annan kan inte skydda dem hela tiden, utan man måste tyvärr anpassa sig och sitt liv efter den hotbild som kan finnas. Den kan finnas mer accentuerad i tider av ökad kris och krig och i lägre grad när samhället är mer fredligt.

Jag tror att det är farligt om man hela tiden letar efter politiska lösningar eller att myndigheter ska göra saker och ting och bortser från den enskildes ansvar. Det är väldigt stort och härligt att vara människa, men med det följer vissa förpliktelser.

Klara Tomson, Kulturrådet: Jag håller med Fredrik om att alla har ett ansvar. Men i vårt budgetunderlag föreslog Kulturrådet för regeringen att vi ska bli beredskapsmyndighet. Vi har gjort bedömningen att Kulturrådet bör ta den rollen.

Mikael Brännvall, Svensk Scenkonst: Det här är en oerhört viktig fråga. Självklart har kulturlivet huvudansvaret för att göra sin egen beredskapsplanering. Men det är svåra frågor när det gäller det levande kulturlivet. Det utlöser frågor som handlar om balansen mellan konstnärlig frihet och deltagande i exempelvis totalförsvaret.

Det skulle behövas ett kulturskyddsråd som syftar till att diskutera dessa frågor specifikt för det levande kulturlivet.

Precis som Klara Tomson tror jag att det behövs en utpekad beredskapsmyndighet. Det skulle kunna vara Kulturrådet, men det kan också vara Konstnärsnämnden.

Det är framför allt viktigt – om vi tar dessa frågor på allvar – att vi ser till att kulturen omfamnas av alla i samhället. Kultur behöver bli viktigt, och då får vi inte glömma utbildningssystemet och kulturskolan. Det är den långsiktigt viktigaste insatsen för att kulturen ska kunna bidra på bästa sätt i det här sammanhanget.

Karin Grönvall, Kungliga biblioteket: När jag nu fick chansen vill jag passa på att lyfta fram biblioteken som demokratisk infrastruktur i Sverige. Vi har lagstiftning om att det ska finnas bibliotek i alla kommuner. Vi har ett allmänt biblioteksväsen, universitets- och forskningsbibliotek, stiftelsebibliotek och så vidare.

Vi knyter ihop mycket av det här. I det fria kulturutövandet är vi en plats för kunskapsinhämtning, bildning och medieinformationskunnighet. Det har talats om civilsamhället och strukturer – biblioteken finns som en plats där man kan utöva kultur och knyta ihop detta. Jag vill verkligen lyfta fram den demokratiska infrastrukturen som finns.

Beträffande ansvarsfördelningen vill vi gärna ta plats, synas och få den uppmärksamhet som vi behöver i samhället. Beredskapssystemet är ett speciellt system, och frågan är om det alltid är där vi utövar bäst samverkan. Görs det kanske på andra sätt? Det viktigaste är, tror jag, att vi kulturmyndigheter tillsammans med kulturverksamheter i stort, civilsamhället och det kommunala samordnar oss och ser på hur vi kan stärka varandra på absolut bästa sätt. Och vad är politikens uppgift? Den kan lyfta fram viktiga frågor.

Likvärdig biblioteksverksamhet är något vi jobbar för varje dag. Biblioteksstatistiken släpptes för bara en vecka sedan. I den ser vi att det är otroligt stor skillnad mellan kommunerna på hur mycket de satsar på biblioteken. Vi följer upp de olika biblioteksplanerna i Sverige. Det är stor skillnad på om man tar in beredskapsfrågorna i sina biblioteksplaner eller inte. Här finns ett stort arbete att göra.

Vi har också gjort analyser av var folkbiblioteken i Sverige befinner sig, och dessa kan man ta del av.

Mats Berglund, ordförande, KrU: Klockan börjar närma sig tolv, och vi behöver avsluta sammanträdet. Jag har fått i uppdrag att säga några sammanfattande ord.

Till att börja med är det omöjligt att inte ta med sig de erfarenheter som Serhii Pohrebyskyi delade med sig av om hur oerhört förödande ett krig kan vara – hur det förstör och förgör. Det väcker på många sätt fasa och beslutsamhet.

Efter dagens sammanträde är det tydligt hur många roller kulturen spelar i ett samhälle, inte minst ett samhälle i krig. Kulturen är måltavla. Den dokumenterar. Den lever hos dem som befinner sig i kriget men också hos dem som tvingas på flykt.

Anna McWilliams sa att konsten kan vara lite bråkig och ifrågasättande, men den för oss också samman i samhället. Kulturen stärker samhällets motståndskraft. Resiliensen är något som flera har varit inne på.

Kulturen är också ett vapen genom desinformation och påverkanskampanjer, så som till exempel Magnus Hjort sa. Det är också ett försvar, som Madeleine Sjöstedt framhöll.

Riksantikvarieämbetet och Myndigheten för civilt försvar berättade om sitt arbete, som håller över tid.

Vi uppskattar verkligen erfarenheten från Finland. Gunvor Kronmans ord om vårt grannland lär oss att kulturen hjälper oss att uthärda kriget tillsammans och att kulturarvet är ett ankare för oss alla.

Försvarsmaktens ord om kulturens styrka är något som får bära oss vidare från den här förmiddagen. Vi får arbeta vidare med frågan. Som även Fredrik Peedu framhöll var kanske formen det nya i sammanhanget.

Jag vill tacka alla er som var här i dag och som tog del av detta. Inte minst gäller det Serhii Pohrebyskyi med hans oerhört värdefulla perspektiv från Ukraina och från krigets fasor.

Avslutningsvis vill jag tacka försvarsutskottet, dess presidium och kansli för att vi kunnat ordna detta viktiga seminarium tillsammans. Som många har vittnat om i dag är det väldigt betydelsefullt att vi gemensamt visar på frågans vikt och betydelse.

Jag vill tacka båda kanslierna – kanslichefer och personal – för deras arbete med programmet och det praktiska genomförandet av en sammankomst som denna. Stort tack!

Jag förklarar härmed sammanträdet avslutat.

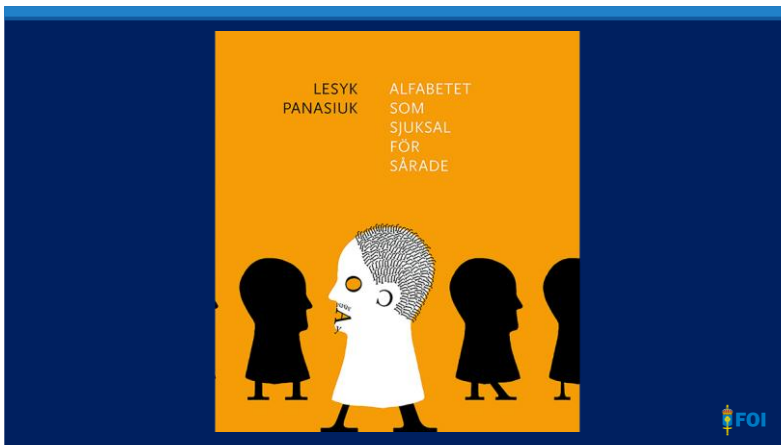
(Applåder)

Presentationer

**Bilder som visades av Anna McWilliams, Totalförsvarets
forskningsinstitut**

En historisk tillbakablick

Konstens roll i krig enligt litteraturen

Stärka viljan att överleva	Underhålla	Skapa normalitet	Förmedla
Inge hopp	Visa motstånd	Konfliktskapande	Tortyr
Utbildning	Exkludera vissa grupper	Motverka propaganda	Psykologisk krigföring
Humanisera	Protestera	Stödja propaganda	Stödja propaganda
Dokumentera	Identitetskapande	Stärka bilden av nationen	Öka spänningar mellan grupper
Konflikthantering	Ge praktiskt stöd till krigsinsatsen	Skapa en fördelaktig bild av den egna försvarsmakten	
Fredsbyggande	Ge finansiellt stöd till kriget	Stödja rekrytering	Tagga igång trupper inför strid
Öka resiliens	Ge röst till förtryckta/marginaliserade	Reducera oro hos soldater och deras familjer	

Källa: McWilliams, *Konstens roll i krig*, FOI Memo 8882, Totalförsvarets forskningsinstitut 2025.

FOI

Artikel om museichef Maria Smorzhenskikh-Smirnova i Svenska Dagbladet 26 september 2025.

Affischering i Ryssland 2022.
Foto: Faksimil från Twitter

Mariupols teater attackerades och förstördes 2022.
Källa: Donetsk regionala Administration

"Ett fritt och oberoende kulturliv är grundläggande i ett demokratiskt samhälle. Kulturlivet är en motståndskraft i sig. Detta gäller både det historiska kulturarvet och den samtida kulturen. Ett livaktigt och fritt kulturliv bidrar i händelse av krigsfara och krig till att vidmakthålla viss normalitet i vardagen, öka människors uthållighet och främja försvarsvilja och därmed är det angeläget att så långt som möjligt upprätthålla kulturverksamheter också i ett läge av höjd beredskap. Detta kräver särskild planering i fredstid."

Källa: Prop. 2024/25:34, Totalförsvaret 2025–2030

Konstnär: Sasha Anisimova

Internetmem.
Från X-kontot @Uamemesforces

Bilder som visades av Fredrik Peedu, Försvarsmakten

SVERIGES RIKSDAG

Vad är det vi försvarar?

Fredrik Peedu
Kommunikationsdirektör och flottiljämral vid
Försvarsmakten

FÖRSVARSMAKTEN

Bilder som visades av Anna Starbrink, Myndigheten för civilt försvar

SVERIGES RIKSDAG

Det civila samhället och kultur som motståndskraft

Anna Starbrink
Överdirektör vid Myndigheten för civilt försvar

Myndigheten
för civilt försvar

Bilder som visades av Susanne Thedéen, RiksantikvarieämbetetSVERIGES
RIKSDAG

Kulturarvets betydelse för att långsiktigt stärka ett öppet och motståndskraftigt samhälle

Susanne Thedéen

Riksantikvarie vid Riksantikvarieämbetet

Kulturarvets betydelse för att stärka ett öppet och motståndskraftigt samhälle

Riksantikvarie Susanne Thedéen
2026-05-21**Kulturarvets betydelse för ett öppet och motståndskraftigt samhälle****Skapar samhörighet, sammanhang och framtidstro****Stärker resiliens och demokrati****Upprätthåller vardagen och ger kontinuitet i osäkra tider****Museer och historiska miljöer:**

- Kan fungera som demokratiska mötesplatser och som "överförare" av kunskap och information som finns lagrad i kulturarvet.
- Ger perspektiv som kan bidra till social sammanhållning, empati, tillit och resiliens.
- Stärker människors kollektiva identitet vilket kan förebygga konflikter och främja dialog.
- Främjar samtal och vardaglig kreativitet som kan minska social isolering och sårbarhet.
- Erbjuder barn lek, distraktion och bearbetning av svåra upplevelser.

Kulturarv inom beredskapssystemet

- Kulturarv utsågs som en **viktig samhällsfunktion** år 2023.
- Museer, arkiv och bibliotek behöver **extra god förmåga att motstå hot och risker**, förebygga sårbarheter, hantera frestida krissituationer och genomföra sina uppgifter vid höjd beredskap.
- Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet är sedan 2025 beredskapsmyndigheter.

Riksantikvarieämbetets beredskapsarbete

- Riksantikvarieämbetet utvecklar förmåga som beredskapsmyndighet på bred front.
- Myndigheten har identifierat samhällsviktiga verksamheter inom den samhällsviktiga funktionen kulturarv
- Därtill har myndigheten två särskilda regeringsuppdrag rörande beredskap:
 - Rådet för skydd av kulturarv
 - Starkt civilt försvar avseende evakueringsmagasin och säkra transporter
- Utgångspunkt: 1954 års Haagkonvention

Många aktörer bidrar till den viktiga samhällsfunktion Kulturarv

Slutsatser

- Ett kulturarv som lever och används är en grundbult i ett öppet och motståndskraftigt samhälle
- Att skydda kulturarvet handlar ytterst om att bevara samhällets minne och utveckla sammanhållning.
- Det behövs stärkt samverkan, såväl inom kulturarvssektorn som med totalförsvarets aktörer
- På längre sikt är det viktigt att den samhällsviktiga funktionen kulturarv har en tydlig plats i beredskapssystemet med klargjorda roller och stärkta förutsättningar

SP
SVERIGES PARADIS, VÄRDETS KOD
BILANTEN VÄRDEBÄRARE

Tack!

Prenumerera på vårt nyhetsbrev:
raa.se/aktuellt/nyhetsbrev/nyhetsbrev_raa

Bilder som visades av Magnus Hjort, Myndigheten för psykologiskt försvar

Myndigheten för psykologiskt försvar

Kulturens roll i kris och krig
21 maj 2026
Generaldirektör Magnus Hjort

Myndigheten för
psykologiskt försvar

Myndigheten för psykologiskt försvar

**En civil försvarsmyndighet som sorterar
under Försvarsdepartementet**

Myndigheten för
psykologiskt försvar

Myndigheten för psykologiskt försvar

Det psykologiska försvarets ändamål är att värna det
öppna och demokratiska samhället, den fria
åsiktsbildningen samt Sveriges frihet och oberoende.

Myndigheten för
psykologiskt försvar

Myndigheten för psykologiskt försvar

Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) har till uppgift
att "leda arbetet med att samordna och utveckla
myndigheters och andra aktörers verksamhet inom
Sveriges psykologiska försvar".

(1 § instruktionen)

MPF erbjuder stöd till myndigheter, kommuner, regioner,
företag och organisationer samt bidrar till att stärka
befolkningens motståndskraft.

Myndigheten för
psykologiskt försvar

1. Långsiktigt byggande av motståndskraft och resiliens

- Bidra till att stärka befolkningens motståndskraft.
- Sprida kunskap och bidra till befolkningens och berörda aktörers beredskap i fråga om psykologiskt försvar.
- Forskning, övningar, utbildningar och föreläsningar.
- Skriftserie.

Samverkan med civilsamhället

- **Youth Resilience Hub** – nätverk för samverkan med ungdomsorganisationer
- **Informationsfilmer för äldre** om valpåverkan, sociala medier etc.
- Medverkan i Järvaveckan, Malmö möts, Frihamnsdagarna (Göteborg)

Informationsfilmer för äldre ”Tänk själv: Valpåverkan” och ”Sociala medier!

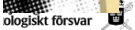

MIK och källkritik

- I samarbete med Medieinstitutet Fojo vid Linnéuniversitetet finansierar vi fortbildning för journalister i fact-checking och hur man identifierar och hanterar otillbörlig informationspåverkan.
- Och vi är en del av nätverket MIK (medie- och informationskunnighet) Sverige

FÖRMÅGEPORTALEN

2. Löpande inhämtning, analys och rapportering om informationspåverkan mot Sverige

- Identifiera, analysera och kunna lämna stöd i bemötandet av otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information som riktas mot Sverige eller svenska intressen.
- Regelbunden rapportering till RK och regeringen samt i förekommande fall andra relevanta aktörer.
- Lägesbildsrapportering, hotanalys, fördjupade tematiska analyser.
- ”Koordinerat icke autentiskt beteende.”

Myndigheten för
psykologiskt försvar

3. Förbereda Sveriges psykologiska försvar för krig

- Krigsorganisation
- ”Om Sverige är i krig eller krigsfara ska myndigheten dessutom kunna stödja regeringen och föreslå åtgärder inom sitt verksamhetsområde som har till syfte att minska en potentiell angripares förmåga och intention till angrepp.” (4 § MPF:s instruktion)

Myndigheten för
psykologiskt försvar

Internationell samverkan!

Vi sekonderar personal till:

- NATO StratCom COE i Riga
- EEAS – Directorate Strategic Communication & Foresight
- NATO-högkvarteret i Bryssel
- European Commission: Task Force for Strategic Countering Information Manipulation
- EU:s missioner i vissa länder

Bilateral samverkan med en rad länder.

Omfattande stöd till Ukraina med utbildningar, rådgivning, seminarier och internationella erfarenhetsutbyten.

EU Partnership Mission in the Republic of Moldova (EUPM)

Myndigheten för
psykologiskt försvar

Vad menar vi med psykologiskt försvar?

Psykologiskt försvar är samhällets gemensamma förmåga att identifiera och stå emot otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information som riktas mot Sverige i syfte att påverka våra beslut, uppfattningar eller beteenden.

I krig ska det psykologiska försvaret förhindra eller försvåra för en angripare att genom desinformation, propaganda och psykologisk krigsföring bryta ner vår motståndskraft och försvarsvilja.

Myndigheten för psykologiskt försvar

Damaged cultural sites in Ukraine verified by UNESCO

As of 15 April 2026, there are 526 cultural sites that have been verified as damaged (153 religious sites, 275 buildings of historical and/or artistic interest, 39 museums, 33 monuments, 21 libraries, 4 archaeological sites, 1 archive).

unesco

Myndigheten för
psykologiskt försvar

<https://www.unesco.org/en/ukraine-war/damaged-cultural-sites>

Systematisk förstörelse av kulturarv

"Small" 38m Eastern Buddha of Bamiyan before the destruction and empty niche in 2004

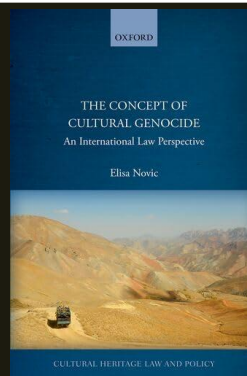
Myndigheten för
psykologiskt försvar

"Cultural genocide"

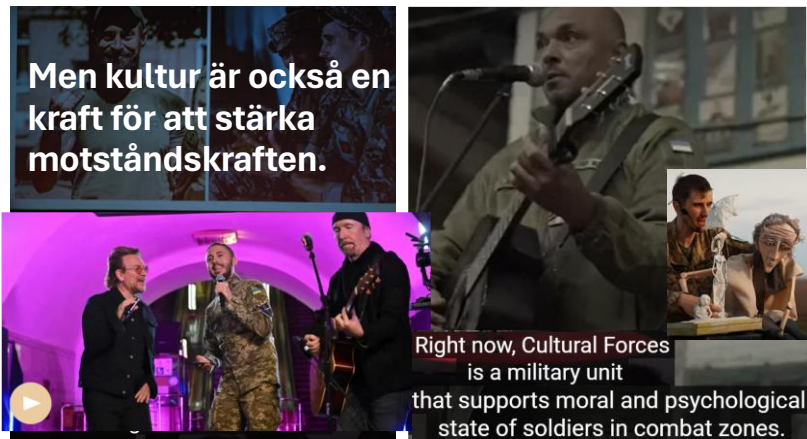
"Cultural genocide is the systematic destruction of traditions, values, language, and other elements that make one group of people distinct from another"

(Elsa Novic: "The concept of cultural genocide : an international law perspective" Oxford University Press, 2016)

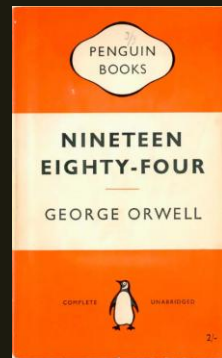

Myndigheten för
psykologiskt försvar

'Who controls the past,' ran the Party slogan, 'controls the future: who controls the present controls the past.' (1984)

Myndigheten för
psykologiskt försvar

Historia har
blivit en del
av slagfältet

MFA Russia @mfa_russia
Russia government organization
#Zakharova: Consistent efforts to preserve historical memory and combat the glorification of Nazism must remain a vital international priority.
Russia will continue its efforts against the revision of #WWII results and its battle against neo-Nazism
[Översätt tweeten](#)

Tweets ditt svar

Володимир Зеленський @ZelenskyyUa
Kupyansk, local history museum. missile strike. So far, it is known about the dead employee of the museum and ten wounded. There are still people under the rubble.
The terrorist country is doing everything to destroy completely. We have no right to forget about it for a single second. We must bring to justice both on the battlefield and with fair court sentences to the terrorists.
[Översätt tweeten](#)

Tweets ditt svar

1990...

The Washington Post
Democracy Dies in Darkness

KREMLIN ADMITS
MASSACRE OF POLES

15,000 CAPTURED OFFICERS MURDERED IN 1940 BY STALIN'S POLICE

April 13, 1990 More than 35 years ago

Summary

By David Remnick

MOSCOW, APRIL 13 -- The Soviet Union admitted today with "profound regret" that Joseph Stalin's secret police murdered nearly 15,000 Polish officers at Katyn Forest in 1940.

After decades of insisting that Nazi soldiers had executed the captured Polish officers a year later, the Kremlin issued a statement saying the government "declares that this tragedy is one of the gravest crimes of Stalinism."

Myndigheten för
psykologiskt försvar

In 2010

NEWS

World | Africa | Asia | Australia | Europe | Latin America | Middle East | US & Canada

Russian parliament condemns Stalin for
Katyn massacre

26 November 2010

April 2023 – historien skrivs om

12:25 11.04.2023 (updated: 12:44 on 11.04.2023)

30938

The FSB published unique archival documents on Katyn

The FSB handed over to the archive new unique documents with testimonies on the Katyn tragedy

MOSCOW, April 11 - RIA Novosti. "Polish officers in Katyn in 1941 were massively shot by the Nazis, and not by employees of the NKVD of the USSR."

Myndigheten för
psykologiskt försvar

РИА НОВОСТИ

15:31 20.04.2023 (updated: 15:40 20.04.2023)

The expert explained the connection between the names "Katyn" and "Bucha" by the same play on words

Kornilov's expert: the Katyn affair and the provocation in Bucha are based on the same play on words

Myndigheten för
psykologiskt försvar

Ivangorod: Firandet av 9 maj som propagandaevent

Myndigheten för
psykologiskt försvar

**”Kommer aldrig ge dem
chansen att gripa mig”**

Svenska Dagbladet 28 september 2025

Myndigheten för psykologiskt försvar

Syftet med det psykologiska försvaret är att värna det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen samt Sveriges frihet och oberoende.

Myndigheten för
psykologiskt försvar

Paus
kl.10.00–10.15

SVERIGES
RIKSDAG

Bilder som visades av Gunvor Kronman, Hanaholmen

SVERIGES RIKSDAG

Utblick mot Finland: kultur och mental kristålighet

Gunvor Kronman
Vd vid Hanaholmen

 HANAHOLMEN

Bilder som visades av Madeleine Sjöstedt, Svenska institutet

SVERIGES RIKSDAG

Kultur som mjuk makt

Madeleine Sjöstedt
Generaldirektör vid Svenska institutet

SI. Svenska institutet

Vi visar Sveriges möjligheter för världen

VAD VI GÖR

Vi stärker, skyddar och bevakar uppfattningen om Sverige utomlands

NYTTAN VI BIDRAR TILL

Välstånd, säkerhet och större möjligheter att påverka den globala utvecklingen

HUR VI GÖR DET

Vi verkar inom handel, kunskap, kultur och bistånd

Bilder som visades av Serhii Pohrebyskyi, konstnär

SVERIGES RIKSDAG

Perspektiv från Ukraina

Serhii Pohrebyskyi
Konstnär

Pannelsamtal

Samtalsledare Malin Danielsson (L), vice ordförande kulturutskottet

Susanne Thedéen, Riksantikvarieämbetet

Gunvor Kronman, Hanaholmen

Fredrik Peedu, Försvarsmakten

Anna McWilliams, Totalförsvarets forskningsinstitut

Frågor från försvars- och kulturutskottens ledamöter

Offentligt sammanträde på temat kulturens roll i kris och krig 21 maj 2026

2023/24:RFR1	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 17 oktober 2023
2023/24:RFR2	SOCIALUTSKOTTET Offentlig utfrågning om nationell högspecialiserad vård
2023/24:RFR3	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen.
2023/24:RFR4	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om energilagring
2023/24:RFR5	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om artificiell intelligens (AI)
2023/24:RFR6	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om reformen av EU:s läkemedelslagstiftning
2023/24:RFR7	TRAFIKUTSKOTTET Planera laddinfrastruktur för vägtrafik – en kunskapsöversikt
2023/24:RFR8	FINANSUTSKOTTET Den demokratiska granskningen av centralbanker – En forskningsöversikt
2023/24:RFR9	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde – Hur säkerställer vi ett bostadsbyggande som möter behov och efterfrågan i hela landet?
2023/24:RFR10	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om finansiell stabilitet i en osäker omvärld – hur påverkas Sverige?
2023/24: RFR11	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Utvärdering av förädlingsindustrin och detaljhandeln för livsmedel
2023/24: RFR12	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om trafikens elektrifiering
2023/24: RFR13	FINANSUTSKOTTET Riksbankens årsredovisning 2023 och den aktuella penningpolitiken
2023/24: RFR14	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om civilt försvar och krisberedskap inom hälso- och sjukvården
2023/24:RFR15	FINANSUTSKOTTET Svensk penningpolitik 2023
2023/24:RFR16	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om en forsknings- och innovationspolitik för ett konkurrenskraftigt näringsliv
2023/24:RFR17	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om Finanspolitiska rådets rapport, Svensk finanspolitik 2024

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2023/24
2023/24:RFR18	FINANSUTSKOTTET	
	Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2023	
2023/24:RFR19	CIVILUTSKOTTET	
	Offentligt sammanträde om överskuldsättning	

2024/25:RFR1	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Arbetslivsinriktad rehabilitering för sjukskrivna med stressrelaterad ohälsa – en utvärdering
2024/25:RFR2	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2024
2024/25:RFR3	FÖRSVARsutskottet Uppföljning av det civila försvaret – erfarenheter från tre beredskapssektorer
2024/25:RFR4	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga sammanträde om finansiering av ny kärnkraft
2024/25:RFR5	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om företag som brottsverktyg
2024/25:RFR6	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga sammanträde om civilt försvar
2024/25:RFR7	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Finansiella stabilitetsrådet
2024/25:RFR8	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Arbetsmarknadsutskottets offentliga sammanträde om läget på arbetsmarknaden och arbetslösheten
2024/25:RFR9	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om Riksbankens årsredovisning 2024 och den aktuella penningpolitiken
2024/25:RFR10	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om det civila försvaret och transporter
2024/25:RFR11	SOCIALUTSKOTTET En utvärdering av delar av beslutsprocessen för nationell högspecialiserad vård
2024/25:RFR12	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om arbetslivsinriktad rehabilitering för sjukskrivna med stressrelaterad ohälsa
2024/25:RFR13	FINANSUTSKOTTET Svensk penningpolitik 2024
2024/25:RFR14	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2025
2024/25:RFR15	FÖRSVARsutskottet Försvarsutskottets offentliga sammanträde om civilt försvar
2024/25:RFR16	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2024

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2024/25
2024/25:RFR17	NÄRINGSUTSKOTTET	
	Näringsutskottets offentliga sammanträde om näringslivets roll för att stärka det svenska totalförsvaret	
2024/25:RFR18	SOCIALUTSKOTTET	
	Offentligt sammanträde om utvärdering av delar av beslutsprocessen för nationell högspecialiserad vård	

2025/26:RFR1	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde om e-handeln och konsumenterna
2025/26:RFR2	CIVILUTSKOTTET Uppföljning av tre bostadspolitiska beslut – en tydligare bostads försörjningslag, en enklare planprocess och slopat krav på bygglov för solcellspaneler
2025/26:RFR3	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om den nya socialtjänstlagen – så förebygger vi brottslighet
2025/26:RFR4	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2025
2025/26:RFR5	UTBILDNINGS- OCH KULTURUTSKOTTEN Utbildnings- och kulturutskottens offentliga sammanträde om läsning
2025/26:RFR6	KULTURUTSKOTTET Kunskapsöversikt om dataspel och brädspel
2025/26:RFR7	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Finansiella stabilitetsrådet
2025/26:RFR8	FINANSUTSKOTTET Engelsk version: Riksbank Evaluation, 2015–2024 Svensk version: Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2015–2024
2025/26:RFR9	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde om civilutskottets uppföljning av tre bostadspolitiska beslut
2025/26:RFR10	KULTURUTSKOTTET Offentligt sammanträde med anledning av kulturutskottets kunskapsöversikt om dataspel och brädspel
2025/26:RFR11	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning om utvärderingen av svensk penningpolitik 2015–2024
2025/26:RFR12	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2026
2025/26:RFR13	UTBILDNINGSUTSKOTTET Skolgång och studieresultat för elever med NPF
2025/26:RFR14	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om Riksbankens verksamhet 2025 och den aktuella penningpolitiken
2025/26:RFR15	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Arbetsmarknadsutskottets offentliga sammanträde om EU och den svenska arbetsmarknadsmodellen

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2025/26
2025/26:RFR16	UTBILDNINGSUTSKOTTET	Offentligt sammanträde om skolgången för elever med NPF
2025/26:RFR17	FINANSUTSKOTTET	Svensk penningpolitik 2024
2025/26:RFR18	TRAFIKUTSKOTTET	Uppföljning av Sveriges regionala icke statliga flygplatser – utveckling och utmaningar inom ekonomi, tillgänglighet, beredskap och miljö
2025/26:RFR19	NÄRINGSUTSKOTTET	Ett tydligare och mer tillgängligt export- och investeringsfrämjande – En uppföljning av samarbetsstrukturen Team Sweden
2025/26:RFR20	JUSTITIEUTSKOTTET	Uppföljning av Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens arbete mot människohandel
2025/26:RFR21	TRAFIKUTSKOTTET	Samhällsekonomiska analyser för planering av väg- och järnvägsinvesteringar
2025/26:RFR22	FINANSUTSKOTTET	Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2025

SVERIGES
RIKSDAG

Beställ via www.riksdagen.se under Dokument & lagar